

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ПРВИОТ КВАРТАЛ ОД 2014 ГОДИНА***

јули 2014 година

СОДРЖИНА

Резиме	3
Дел 1 Ризици во банкарското работење	5
I. Ризици во банкарското работење	6
1. Кредитен ризик	6
1.1 Квалитет на кредитното портфолио на банкарскиот систем	6
1.2 Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик.....	17
2. Ликвидносен ризик.....	18
3. Валутен ризик	28
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности .	30
5. Ризик од несолвентност.....	33
5.1 Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем.....	33
5.2 Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем	34
5.3 Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем	35
5.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови .	36
Дел 2 Структурни карактеристики, позначајни билансни промени и ефикасност и профитабилност на банкарскиот систем во 2013 година	38
II. Структура на банкарскиот систем	39
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем.....	39
2. Активности на банките	40
2.1 Кредити на нефинансиските субјекти.....	45
2.2 Депозити на нефинансиските субјекти.....	47
3. Профитабилност.....	50
3.1 Движење и структура на приходите и расходите на банкарскиот систем и показатели за профитабилноста и ефикасноста	50
3.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон	56
АНЕКСИ	57

Резиме

Во првиот квартал од 2014 година банкарскиот систем ја задржа високата и стабилна ликвидна и солвентна позиција. Вкупната актива на банкарскиот систем растеше и на квартално и на годишно ниво, но со различен интензитет. И покрај пониската квартална стапка на раст на банкарските кредити, на годишно ниво кредитирањето забрза, што пред сè се забележа кај кредитната поддршка на корпоративниот сектор. Исто така, почнувајќи од март 2014 година, месечните промени на кредитната активност покажуваат забрзување, и тоа главно кај корпоративниот сектор, што се задржа и во следните месеци. Ова упатува на постепено подобрување на согледувањата на домашните банки за профилот на ризик на кредитната побарувачка. Денаризацијата кај главните банкарски активности продолжи и во овој квартал. Денарските долгорочни депозити на секторот „домаќинства“ беа носители на растот на депозитната активност, со што продолжи трендот на позитивни промени, покрај во валутниот и во рочниот профил на изворите на средства на банките. Зголемениот интерес за штедење на долг рок, од една страна, е показател за довербата на јавноста во банките, но е поврзан и со повисоките каматни стапки на долгорочните депозити.

Во првиот квартал од 2014 година, банкарскиот систем оствари добивка, со што беше прекинат неколкугодишниот тренд на остварување негативен финансиски резултат во овој период од годината. Главните фактори за зголемената добивка беа намалените каматни расходи, поради надолната тенденција на пасивните каматни стапки, како и помалата исправка на вредноста на финансиските средства (кредитите). Од друга страна, врз основа на измените во регулативата за имотот преземен врз основа на ненаплатени побарувања во 2013 година, исправката на вредноста на нефинансиските средства се зголеми и речиси се изедначи со износот на исправката на вредноста на финансиските средства. Показателите за профитабилноста на банките се значително подобрени, а зголемена е и оперативната способност на банките за создавање приходи коишто ги покриваат расходите од работењето.

Растот на домашната економија, како и натамошните позитивни економски трендови во евро-зоната, како наш најзначаен трговски партнер, имаа поволен одраз врз квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем во првиот квартал од 2014 година. Квартално, нефункционалните кредити се намалија, со што нивниот годишен раст видно забави и првпат по 2011 година, тие имаа едноцифрена стапка на раст од 1,2%. Малиот годишен раст на нефункционалните кредити пред сè се темели на наплатите на нефункционалните кредити. На 31 март 2014 година, учеството на нефункционалните во вкупните кредити се сведе на 11,1%. Сепак, по пресечниот датум на овој извештај, односно на крајот на мај 2014 година, стапката на нефункционалните кредити се врати на просечното ниво за 2013 година (11,9%). Кредитниот ризик и натаму е најприсутниот ризик во банкарскиот систем на Република Македонија. Но, постојаната супервизија од страна на Народната банка, добрите системи на банките за управување со кредитниот ризик и целосната покриеност на нефункционалните кредити со вкупната исправка на вредноста ја намалуваат опасноста од нивната ненаплатливост за солвентноста на банките.

Високата и стабилната солвентност и ликвидност на банкарскиот систем се столбовите на неговата стабилност и сигурност, коишто придонесуваат за отпорноста на

системот при симулирањето екстремни ликвидносни и кредитни шокови. На 31 март 2014 година, стапката на адекватност на капиталот е двојно повисока од законски пропишаниот минимум и изнесува 16,6%. Ликвидноста и натаму јакне, што главно се должи на зголемените вложувања на банките во државни записи, коишто покрај тоа што се нискоризични, претставуваат и соодветен инструмент за управување со ликвидноста. Близу една третина од активата на банките се ликвидни средства, коишто обезбедуваат висока покриеност на краткорочните обврски на банките. Особено е значајно дека македонските банки речиси воопшто не зависат од користењето заеми од своите матични субјекти, чијшто износ се намали во првиот квартал од 2014 година.

Дел 1 Ризици во банкарското работење

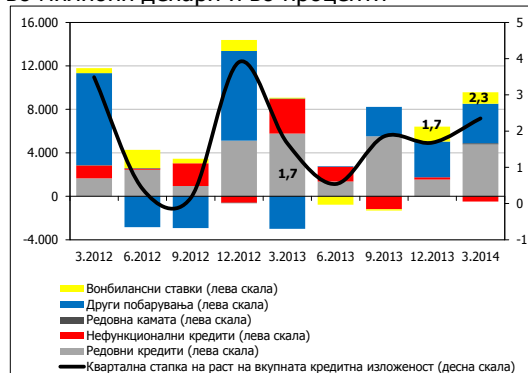
I. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Растот на домашната економија и натамошните позитивни економски трендови во евро-зоната како наш најзначаен трговски партнер, во првиот квартал од 2014 година придонесоа за подобрување на согледувањата на банките за ризичноста на корпоративниот сектор и неговата кредитоспособност, што се потврдува со растот на кредитната изложеност кон овој сектор втор квартал по ред. Малиот раст на нефункционалните кредити на годишна основа се темели на наплатите на нефункционалните кредити. Учеството на нефункционалните во вкупните кредити во првиот квартал се намали за 0,4 процентни поени и се сведе на 11,1%. Сепак, поради нагорното движење на нефункционалните кредити по пресечниот датум на овој извештај, стапката на нефункционалните кредити во мај 2014 година се врати на просечното ниво за 2013 година (11,9%). Опасноста за сопствените средства на банкарскиот систем од ненаплаќање на нефункционалните кредити е минимална, имајќи предвид дека овие кредити имаат висока покриеност со издвоената исправка на вредноста (81,4% со сопствената и над 100% со вкупната исправка на вредноста).

1.1 Квалитет на кредитното портфолио на банкарскиот систем

Графикон бр. 1
Квартална промена на кредитната изложеност според ставките во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

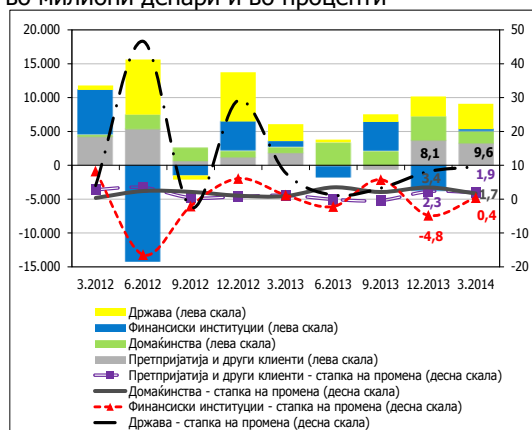
Во други побарувања, покрај надоместите, провизиите и сл. се опфатени и вложувањата на банките во благаянички и државни записи и државни обврзници.

Во првиот квартал од 2014 година, вкупната кредитна изложеност¹ на банкарскиот систем порасна за 9.092 милиона денари и достигна 396.044 милиони денари. Ова претставува забрзување на растот во однос на претходниот квартал за 0,6 процентни поени и достигна 2,3%, што најмногу произлегува од растот на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти и кон државата. Кредитната поддршка на нефинансиските субјекти продолжи и во првиот квартал од 2014 година, но позабавено, со што оваа изложеност (без изложеноста кон финансиските институции и државата) оствари квартален раст од 5.023 милиони денари, или 1,8% (на 31.12.2013 година 2,7%) и придонесе со 55,2% во растот на вкупната кредитна изложеност. Водени од попривлечниот принос и пошироката понуда

¹ Вкупната кредитна изложеност ги опфаќа билансните (кредити и депозити, финансиски лизинг, извршени плаќања врз основа на дадени гаранции, акредитиви, авали и други вонбилансни позиции, камати, провизии и надомести, вложувања во хартии од вредност и други финансиски инструменти расположливи за продажба или чувани до достасување и слично) и вонбилансните побарувања (неискористени неотповикливи рамковни кредити, неискористени неотповикливи кредити врз основа на дозволени пречекорувања и врз основа на кредитни картички, акредитиви, гаранции и други слични потенцијални обврски за банката), коишто ја изложуваат банката на кредитен ризик.

Графикон бр. 2
Квартална промена на кредитната изложеност според секторот во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на државни хартии од вредност, банките ја зголемија изложеноста кон државата (за 3.753 милиони денари, или 9,6%) со вложувања во државните записи и во подолгорочните државни обврзници.

За разлика од претходната година, кога кредитната изложеност кон домаќинствата условуваше најголем дел од растот на изложеноста кон нефинансиските субјекти, во првиот квартал од 2014 година две третини од овој раст произлегува од растот на кредитната изложеност кон претпријатијата и другите клиенти² (3.249 милиони денари, или 1,9%). Поактивната кредитна поддршка од банките беше најизразена кон клиентите од дејностите „индустрија“, „транспорт и складирање“, „стручни, научни и технички дејности“ и „снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација“. Раздвижувањето на кредитната активност кон корпоративниот сектор втор квартал по ред укажува на подобри согледувања од страна на банките за ризичноста на овој сегмент, но дел од овие поместувања може да се поврзат и со нестандартните мерки преземени од страна на монетарната власт³ за поттикнување на кредитирањето и со користењето на средствата од ЕИБ⁴. Забавениот раст на кредитната изложеност кон домаќинствата (1.774 милиони денари, или 1,7%) произлегува од забавениот раст на потрошувачките кредити и станбените кредити.

Во првиот квартал од 2014 година значително се подобри квалитетот на кредитното портфолио. Кварталната стапка на раст на нефункционалните кредити бележи негативна вредност од 1,5%, што во целост произлегува од намалувањето на нефункционалните кредити на

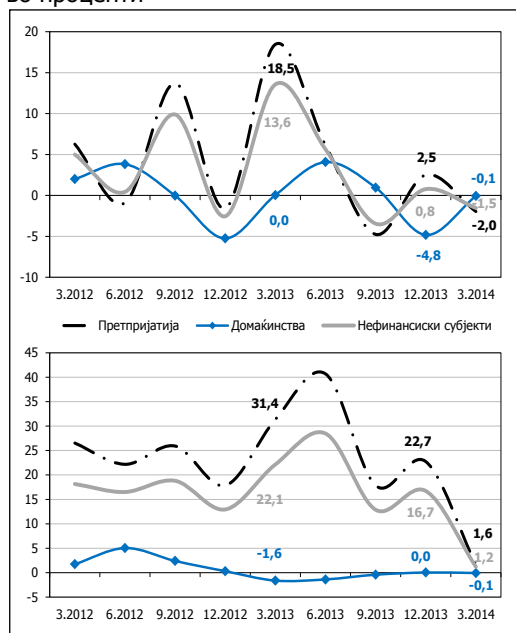
² Во натамошниот текст: претпријатијата.

³ Нестандартните мерки на Народната банка беа насочени кон поттикнување на кредитната активност за нето-извозниците и производителите на електрична енергија. Врз оваа основа, во првиот квартал од 2014 година, банките пласирале нови 2.035 милиони денари, при што вкупната состојба на овие кредити (од почетокот на применувањето на мерката во јануари 2013 година) заклучно со март 2014 година изнесува 9.030 милиони денари.

⁴ Во првиот квартал од 2014 година се пласирани 6,3 милиони евра од кредитната линија на ЕИБ за финансирање на малите и средните претпријатија (кредитната линија се пласира преку МБПР АД Скопје).

Графикон бр. 3
Квартална (горе) и годишна (долу)
стапка на промена на
нефункционалните кредити
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

претпријатијата. Намалување на овие кредити е одраз на подобрените остварувања на некои клиенти од дејностите „градежништво“, и „останата преработувачка индустрија“. Нефункционалните кредити на домаќинствата и натаму се на исто ниво, а во нивни рамки се забележува надолно движење кај сите кредитни производи, со исклучок на нефункционалните станбени кредити и негативни салда на тековни сметки.

Годишната стапка на раст на нефункционалните кредити значително забави и за првпат по 2011 година е едноцифрена (1,2%). Наплатите на нефункционалните кредити имаат најголем придонес во забавувањето на нивниот раст. Одреден придонес имаат и измените во регулативата за управување со кредитниот ризик, со кои се овозможува исклучување од нефункционален статус на побарувањата кај кои е наплатен целиот износ којшто е достасан подолго од 31 ден⁵. Забавеното движење на нефункционалните кредити на годишна основа беше прекинато следниот месец, а во мај 2014 година годишната стапка на раст изнесува 6,9%.

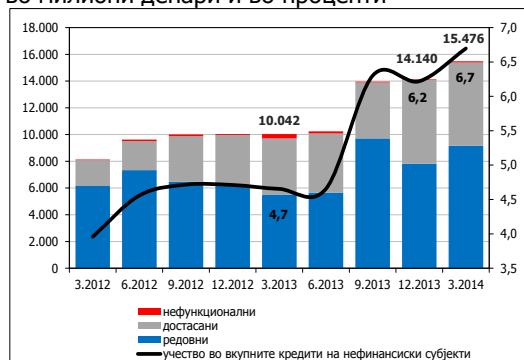
Во анализата на динамиката на нефункционалните кредити треба да се има предвид учеството на реструктурираните и пролонгираните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти⁶, коешто на крајот на првиот квартал од 2014 година изнесува 13,0% (12,8% на 31.12.2013 година и 11,9% на 31.3.2013 година). Имено, дел од овие кредити, доколку не биле реструктурирани или пролонгирани, најверојатно би добиле нефункционален статус и тоа соодветно би се одразило врз движењето на нефункционалните кредити. Основната цел на реструктурирањето е приспособување на кредитните услови кон

⁵ Одлука за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 50/13 и 157/13), којашто е во примена од 1.12.2013 година. Подетална обработка на измените воведени со оваа одлука е дадена во Извештајот за ризиците во банкарскиот систем во Република Македонија во 2013 година, страница 21-23.

⁶ Извор: Кредитен регистар на Народната банка. Во анализите во кои изворот на податоците за кредитите е Кредитниот регистар, кредитите на нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на претпријатијата и домаќинствата.

Графикон бр. 4
Реструктурирани кредити во текот на кварталите
во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

моменталните финансиски услови на клиентите, со цел да им се олесни исполнувањето на кредитните обврски. Поттик кон навремено реструктурирање на побарувањата (пред тие да добијат нефункционален статус) дава и новата Одлука за управување со кредитниот ризик⁷. Но, доколку реструктурирањето на кредитните обврски на клиентите не е реално поставено, се врши само временско одложување на признавањето на кредитните загуби. Зголемувањето на реструктурираните кредити во првиот квартал во целост произлегува од реструктурираните редовни кредити, што упатува на тоа дека банките го вршат реструктурирањето на побарувањата при воочувањето на финансиските тешкотии на клиентите, пред тие да добијат нефункционален статус. По изминување на шест месеци од извршените реструктурирања⁸, ќе може да се види дали тие биле правилно поставени. Претпријатијата и натаму се носители на зголемувањето на вкупните реструктурирани кредити. Имено, на крајот на првиот квартал, 10,9% од вкупните кредити на претпријатијата се реструктурирани (10% на 31.12.2013 година, 7,3% на 31.3.2013). Просечното ниво на ризичност на вкупните реструктурирани кредити се намали на 39,1% (на 31.12.2013 година 39,7%), што се должи на помалиот раст на исправката на вредноста за реструктурираните кредити во однос на растот на самите реструктурирани кредити во првиот квартал.

Пролонгираните кредити забележаа мало надолно движење (2,5%). Извршените отписи во текот на првиот квартал се речиси на идентично (ниско) ниво со истиот период претходната година и не влијаат врз движењето на нефункционалните кредити. Во вкупните отпишани побарувања во текот на првиот квартал од 2014 година најзастапени

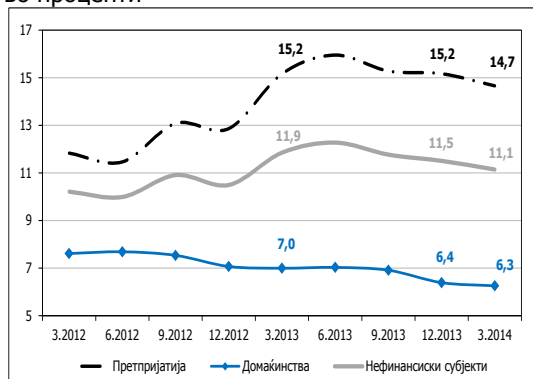
⁷ Одлуката предвидува најмалку 30% исправка на вредноста за нефункционалните кредитни изложености.

⁸ Според Одлуката, доколку банката изврши реструктурирање на одредено побарување, таа е должна да го класифицира тоа побарување во истата категорија на ризик уште најмалку шест месеци и во овој период не смее да оствари приход врз основа на ослободување исправка на вредност којшто не е резултат на наплата на побарувањето.

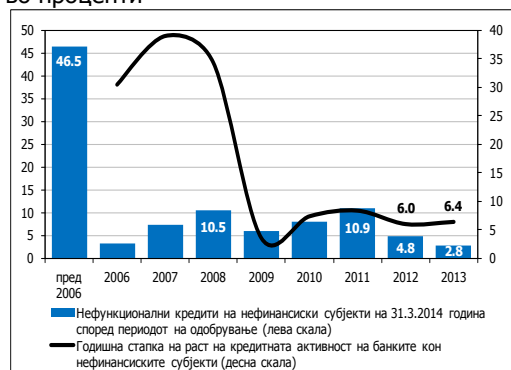
се претпријатијата со 69,8%, додека вкупната наплата на веќе отпишаните побарувања во целост се однесува на наплатите од физичките лица.

Графикон бр. 5
Учество на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6
Распределба на нефункционалните кредити на 31.3.2014 година, според периодот на одобрување и динамика на кредитната активност на банките кон нефинансиските субјекти во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Надолното движење на нефункционалните кредити придонесе за намалување на нивното учество во вкупните кредити, при што во првиот квартал оваа стапка се намали за 0,4 проценти поени и се сведе на 11,1%. Кај претпријатијата, учеството на нефункционалните во вкупните кредити се намали на 14,7%. Ова произлегува од намалувањето на нефункционалните кредити при умерено зголемување на кредитната поддршка на претпријатијата. Кај домаќинствата, стапката на нефункционалните кредити бележи мало намалување, што се должи на растот на вкупните кредити, при речиси непроменето ниво на нефункционалните кредити.

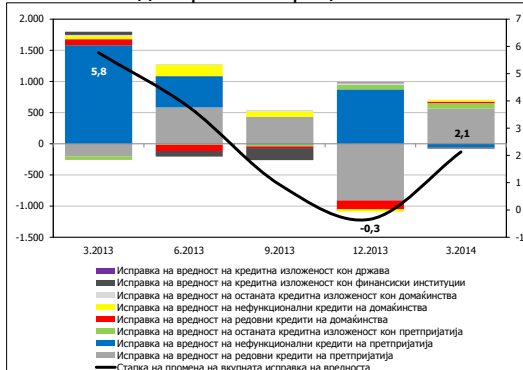
Стапката на нефункционалните кредити забележа нагорно движење по пресечниот датум на овој извештај и во мај 2014 година, се врати на просечното ниво за 2013 година (11,9%).

Според периодот на одобрување, само 2,8% од вкупните нефункционални кредити на 31.3.2014 година се одобрени во текот на 2013 година. Најголемиот дел (или 78,3%) од кредитите одобрени во текот на претходната година коишто добиле нефункционален статус до крајот на првиот квартал од 2014 година се однесуваат на секторот „претпријатија“⁹, и тоа на клиентите од дејностите „трговија на големо и мало“ и „преработувачка индустрија“. На 31.3.2014 година, речиси половина од нефункционалните кредити потекнуваат од годините пред силниот кредитен раст (пред 2006 година).

⁹ Просечното ниво на ризичност на овие кредити изнесува 57,2%.

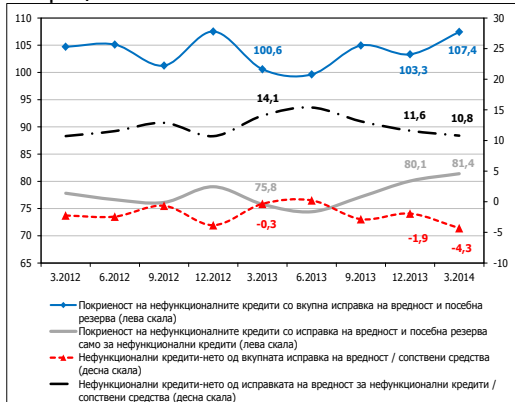

Графикон бр. 7
Квартална промена на исправката на вредноста за одделни сектори во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 8
Покриеност на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалувањето на нефункционалните кредити беше проследено со квартален раст на вкупната утврдена исправка на вредноста од 626 милиони денари, или 2,1%. Овој раст во целост произлегува од исправката на вредноста за редовните кредити на претпријатијата и во помала мера од вонбилансната изложеност кон претпријатијата. Според дејноста, растот на вкупната исправка на вредноста се должи на исправката на вредноста за дејностите коишто бележат најголем раст на кредитната изложеност, но и на дејноста „трговија на големо и мало“, кај која е сконцентрирана една третина од кредитната изложеност кон претпријатијата.

Растот на исправката на вредноста, во услови на надолно движење на нефункционалните кредити услови зголемување на покриеноста на нефункционалните кредити со вкупната утврдена исправка на вредноста за 4,1 процентен поен. На 31.3.2014 година се зголеми и покриеноста на нефункционалните кредити со исправката на вредноста утврдена за нив, на 81,4%.

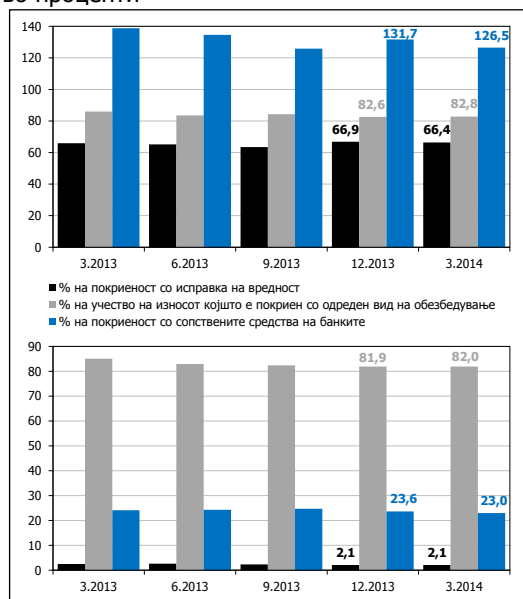
Во услови на подобрување на квалитетот на кредитното портфолио, дополнително се намали и онака ниското учество на нерезервираниот дел од нефункционалните кредити во сопствените средства на банкарскиот систем. Така, при претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, сопствените средства на крајот на овој квартал би се намалиле за 10,8% (за 0,8 процентни поени помалку од претпоставеното намалување на крајот на 2013 година).

Графикон бр. 9

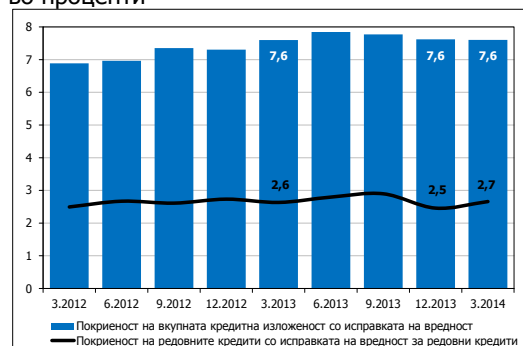
Покриеност на кредитите на клиентите коишто нередовно ги плаќаат обврските (горе) и покриеност на кредити на клиентите коишто редовно ги плаќаат обврските (долу)

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 10 Просечно ниво на ризицност за вкупната кредитна изложеност и за редовните кредити во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

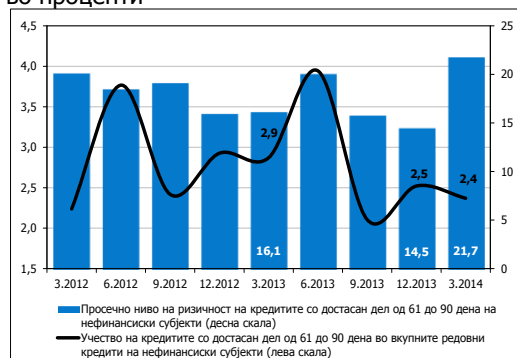
Показателите за покриеноста на кредитната изложеност упатуваат на задоволителен капацитет на банкарскиот систем за апсорбирање потенцијални кредитни загуби. Така, 66,4% од износот на кредити одобрени на нефинансиските субјекти коишто не ги отплаќаат редовно обврските¹⁰ е покrien со исправката на вредноста утврдена за нив. Исто така, 82,1% од кредитите на нефинансиските субјекти (независно од тоа дали се редовни со плаќањето на обврските или не) се покrien со одреден вид обезбедување. Сопствените средства на банкарскиот систем во целост го покриваат вкупниот износ на кредити коишто нередовно или воопшто не се наплатуваат, додека 23,0% од кредитите на нефинансиските субјекти коишто редовно се отплаќаат се покrien со сопствените средства. Покриеноста на кредитите коишто редовно се отплаќаат со исправката на вредност за нив, односно нивото на очекувани загуби од овие кредити вообичаено е релативно ниско поставено и на крајот на првиот квартал од 2014 година изнесува 2,1%.

Во првиот квартал од 2014 година, просечното ниво на ризицност на кредитното портфолио на банкарскиот систем беше непроменето, како резултат на речиси идентичната стапка на пораст на исправката на вредноста и на вкупната кредитна изложеност. Наспроти ова, просечната ризицност на редовните кредити се зголеми поради кварталниот пораст на исправката на вредноста утврдена за нив (за 630 милиони денари, или 10,2%), што се должи на исправката на вредноста за изложеностите во категоријата на ризик „В редовно“ (за 21,2%), при умерено зголемување на вкупните редовни кредити (за 4.767 милиони денари, или 1,9%).

¹⁰ Во анализата се вклучени нефункционалните кредити, редовните реструктурирани кредити, достасаните реструктурирани кредити и достасаните, но засега нереструктурирани кредити со задоцнување од 61 до 90 дена на нефинансиските субјекти. Од анализата се исклучени пролонгираните кредити, бидејќи се претпоставува дека спроведеното продолжување на рокот на достасување на овие кредити не е последица на влошена финансиска состојба на клиентите (што е во согласност со регулаторните барања во овој домен).

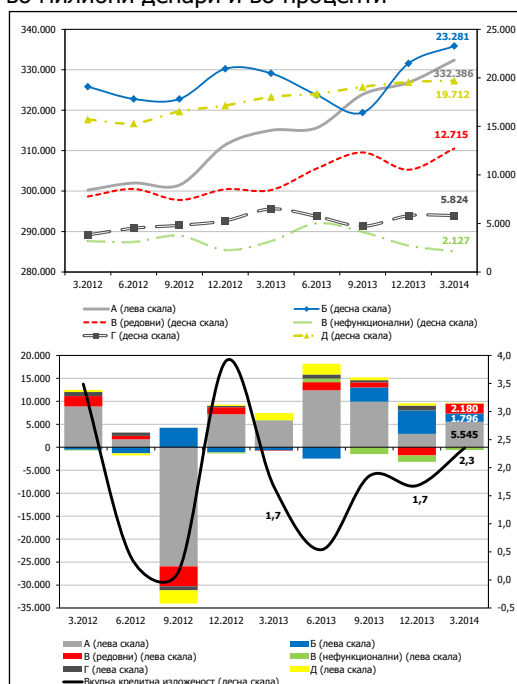

Графикон бр. 11
Просечно ниво на ризичност на кредитите со достасан дел за наплата од 61 до 90 дена во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 12
Кредитна изложеност состојба (горе) и апсолутна квартална промена (долу) според категоријата на ризик во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Потенцијален ризик за зголемување на нефункционалните кредити во наредниот месец се достасаните кредити со период на задоцнување во исплатата од 61 до 90 дена. Просечното ниво на ризичност на овие кредити достигна 21,7%, што соодветствува на категоријата на ризик „В“. Зголемувањето на просечното ниво на ризичност произлегува од растот на исправката на вредноста при намалување на достасаните кредити со задоцнување од 61 до 90 дена, што означува дека за дел од овие кредити клиентите го отплатиле достасаниот долг над 31 ден и почнале редовно да ги намируваат обврските, додека кај остатокот од овие кредити дополнително се влошил квалитетот што довело до поголема исправка и покриеност. Влошувањето на квалитетот на кредитите со достасан дел од 61 до 90 дена, од една страна, упатува на поголема веројатност за нивен премин во нефункционален статус, но од друга страна, ја истакнува спремноста на банките за покривање на евентуалните загуби од овие кредити. Под претпоставка дека сите кредити со достасан дел од 61 до 90 дена нема да се наплатат во наредниот месец, 2,4% од вкупните редовни кредити со состојба на 31.3.2014 година би преминале во нефункционални, со што нефункционалните кредити би пораснале за 4.927 милиони денари, или 18,9%. Но, остварениот раст во следниот месец (април 2014 година) е значително помал и изнесува 2,4% или 617 милиони денари.

Кварталниот раст на вкупната кредитна изложеност во целост произлегува од изложеноста со редовен статус, и тоа најголем дел (61,0%) од изложеноста во категоријата на ризик „А“. Зголемувањето на изложеноста во оваа категорија на ризик (за 5.545 милиони денари, или 1,7%) најчесто ги претставува новите кредитни изложености одобрени во текот на кварталот. Прекласификацијата во подобра категорија на ризик на некои кредитни изложености коишто претходно имале нефункционален статус

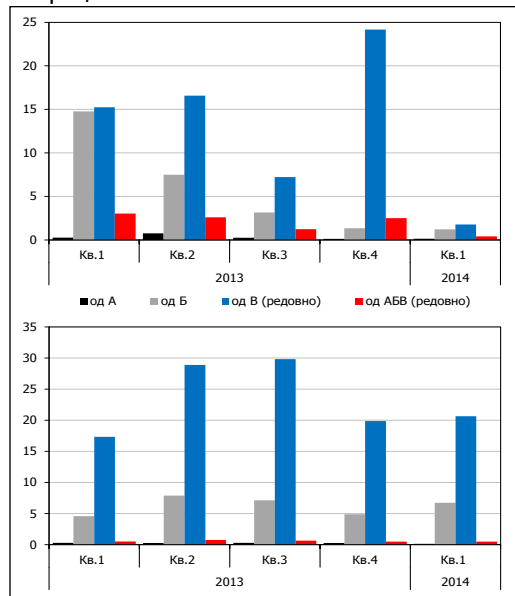

делумно придонесе за растот на изложеноста во категориите на ризик „В редовни“ (за 2.180 милиони денари, или 20,7%) и „Б“ (за 1,796 милиони денари, или 8,4%). Намалувањето на нефункционалната кредитна изложеност е поттикнато од надолното движење во категоријата на ризик „В нефункционално“ и тоа кон претпријатијата, што покрај од подобрената класификација на некои кредитни изложености, произлегува и од наплатите на некои нефункционални побарувања.

Според одделните дејности кај секторот „претпријатија“, кредитниот ризик е највисок кај „индустријата“ и „градежништвото“, а според одделните производи на секторот „домаќинства“, кај кредитните картички и потрошувачките кредити (анекс бр. 17 и 18). Од аспект на валутната структура, најризична е кредитната изложеност во денари со девизна клаузула (анекс бр. 16).

Графикон бр. 13

Квартален премин на кредитната изложеност кон претпријатијата (горе) и домаќинствата (долу) од редовен во нефункционален статус во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

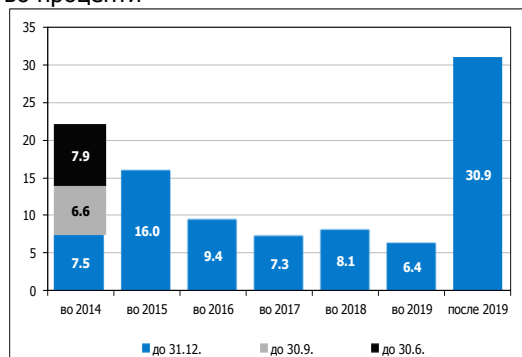
Процентот од кредитната изложеност со редовен статус, којашто за период од еден квартал преминува во изложеност со нефункционален статус¹¹ се намали на крајот на првиот квартал од 2014 година (на 0,4%, од 1,6% на крајот на 2013 година). Гледано по одделните сектори, 0,5% од редовните изложености кон физичките лица и 0,4% од овие изложености кон претпријатијата добиле нефункционален статус за еден квартал. Во првиот квартал од 2014 година значително се намали делот од кредитните изложености кон претпријатијата коишто во период од еден квартал добиваат нефункционален статус. Така, само 1,8% од изложеностите кон претпријатијата во категоријата на ризик „В“ добиле нефункционален статус на крајот на кварталот (24,2% на крајот на 2013 година). Ова движење го потврдува подобрувањето на квалитетот на кредитното портфолио на

¹¹ Преминот на кредитната изложеност со редовен статус во изложеност со нефункционален статус е пресметан како сооднос меѓу кредитната изложеност којашто добила нефункционален статус на крајот на кварталот и кредитната изложеност на почетокот на анализираниот квартал. Во анализата не е вклучена излезената кредитна изложеност поради реструктурирање и пролонгирање и кредитната изложеност одобрена во текот на кварталот.

Графикон бр. 14

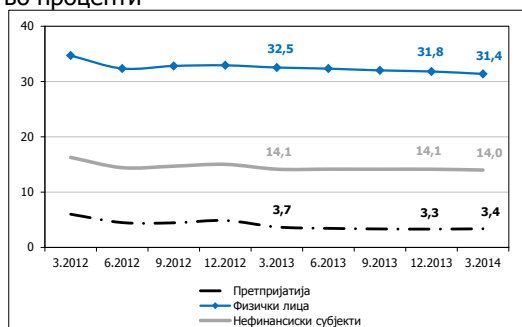
Структура на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, според рокот на достасување на главницата во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 15

Учество на необезбедената изложеност во вкупната кредитна изложеност на нефинансиските субјекти и на одделните сектори во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

банките, но претставува и ефект од извршените реструктурирања.

На 31.3.2014 година, структурата на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, според рокот на достасување на главницата, покажува дека 21,9% од неа достасуваат за наплата до крајот на 2014 година, а повеќе од половината достасуваат по 2016 година. Притоа, изложеноста со просечно ниво на ризичност до 20% (категиорите на ризик „А“ и „Б“) учествува со 95,3% во вкупната кредитна изложеност, којашто достасува за наплата до крајот на следниот квартал и во најголем дел (69,2%) се однесува на претпријатијата, и тоа на клиентите од дејностите „трговија на големо и мало“, „градежништво“ и „индустрија“, чиешто просечно ниво на ризичност е во категоријата на ризик „Б“.

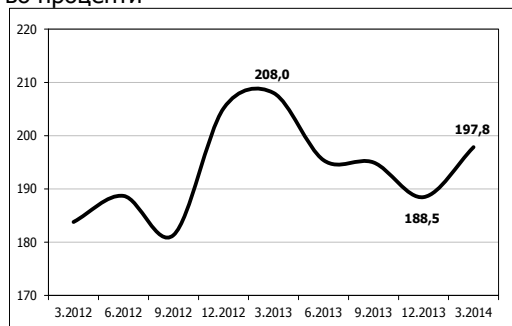
Учеството на необезбедената кредитна изложеност во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти во првиот квартал од 2014 година беше речиси непроменета. Кај поодделните сектори, намалување на учеството на необезбедениот дел се забележува кај физичките лица, пред сè кај потрошувачките кредити (иако во Анкетата за кредитната активност од април 2014 година, банките ја оцениле обврската за обезбедување како непроменета во однос на претходниот квартал). Учеството на необезбедената изложеност кон физичките лица се сведе на 14,5% (без изложеноста врз основа на негативни салда на тековни сметки и кредитни картички¹²).

На крајот на првиот квартал од 2014 година, се зголеми концентрацијата на кредитниот ризик, следена преку учеството на големите изложености во сопствените средства на банките. По одделни банки, учеството на големите изложености во сопствените средства се движи во интервал од 11,8% до 738,0% и е во рамките на

¹² Најголемиот дел од наплатите на оваа кредитна изложеност се покриени со месечните примања на кредитокорисниците.

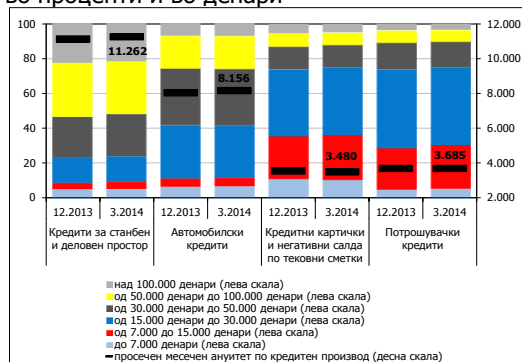

Графикон бр. 16
Учество на големите изложености во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 17
Структура на кредитната изложеност по одделни кредитни производи, според месечните примања на кредитокорисниците (физички лица) во проценти и во денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

пропишаниот максимален лимит¹³ (вклучително и изложеностите кон финансиските институции)¹⁴. Со исклучување на изложеностите на банките кон финансиските институции и пласманите во благајнички записи и државни хартии од вредност, концентрацијата е видно пониска, односно учеството на големите изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките се сведува на 69,9%¹⁵. По одделни банки, учеството на големите изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства се движи од 10,8% до 358,6%. Притоа, нешто помалку од половината од големите изложености на ниво на системот отпаѓаат на една банка.

Во услови на забавен раст на кредитната поддршка кон домаќинствата, просечната задолженост по лице (само за лицата кои се задолжени) е на идентично ниво како во претходниот квартал. На 31.3.2014 година, најголемиот дел од кредитната изложеност отпаѓа на лицата со месечни примања до 30.000 денари, кај кои се пласирани две третини од вкупната кредитна изложеност на банките кон физичките лица и 73,6% од вкупната изложеност наменета за потрошувачка (анекс бр. 25). Гледано по поединечни лица, најзадолжени се физичките лица со месечни примања над 100.000 денари (просечна задолженост од 629 илјади денари по лице), што е одраз на приспособувањата коишто ги вршат банките за висината на долгот кон висината на месечните примања на физичките лица. Просечната месечна обврска, во зависност од кредитниот производ се движи помеѓу 3,5 илјади денари (кај кредитните картички и негативните салда на тековни сметки) и 11,3 илјади денари (кај кредитите за набавка и реновирање станбен и деловен простор). Според типот на кредитниот производ, лицата со месечни примања над 30.000 денари учествуваат со

¹³ Вкупниот износ на големите изложености не смее да го надмине осумкратниот износ на сопствените средства на банката.

¹⁴ Голема изложеност кон лице или лицата поврзани со него претставува изложеноста еднаква или повисока од 10% од сопствените средства на банката.

¹⁵ Пет банки немаат големи изложености кон нефинансиските субјекти.

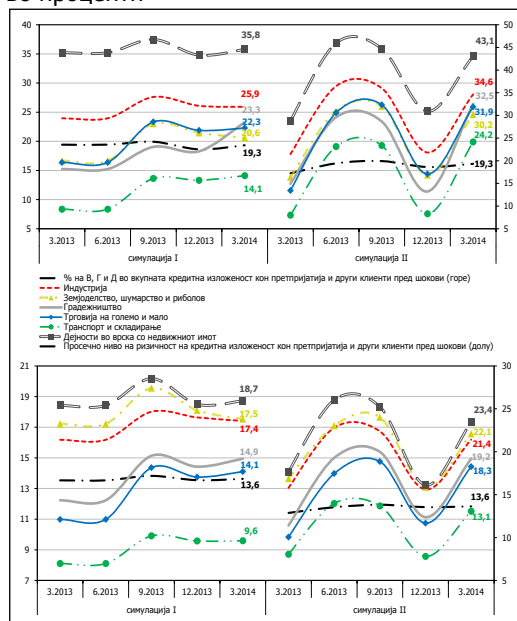

75,7% во кредитната изложеност врз основа на станбени кредити, додека лицата со месечни примања до 30.000 денари имаат најголемо учество во кредитната изложеност врз основа на потрошувачки кредити и кредитни картички и негативни салда на тековни сметки (75,2% и 75,3%, соодветно).

1.2 Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Графикон бр. 18

Учество на изложеноста со повисок степен на ризичност во вкупната кредитна изложеност (горе) и просечно ниво на ризичност (долу), по одделни дејности, по првата и втората симулација во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стрес-тестирањата коишто се спроведуваат на редовна основа имаат за цел да ја испитаат чувствителноста на банкарскиот систем при влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио. Тие се состојат од симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора симулација) од кредитната изложеност кон претпријатијата (по дејности) и домаќинствата (по кредитни производи), поодделно, и кон двата сектора заедно, кон двете следни категории со повисока ризичност. Резултатите од симулациите покажуваат одржување на отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови. Сепак, во споредба со претходниот квартал, има извесно влошување на резултатите кај поодделни банки. Најголемо намалување на стапката на адекватност на капиталот при спроведувањето на двете симулации за одделните дејности се забележува при влошувањето на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“, по кои следи „градежништвото“ (анекс бр. 26).

Од аспект на показателите за квалитетот на кредитното портфолио, најголемо зголемување на показателот за учеството на изложеноста со повисок степен на ризичност (класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“) во вкупната кредитна изложеност има кај дејностите коишто забележаа најголем раст на кредитната изложеност, „индустрија“ и „транспорт и

складирање“, додека просечното ниво на ризичност бележи најголемо влошување кај дејностите „земјоделство, шумарство и риболов“ и „дејности во врска со недвижен имот“.

2. Ликвидносен ризик

Во првиот квартал на 2014 година, нивото на ликвидни средства со кое располагаат банките во Република Македонија и натаму е на високо ниво. Ликвидните средства на квартална основа се зголемија, главно поради растот на вложувањата на банките во државни записи. Набљудувано на годишна основа, ликвидните средства бележат стагнација, што соодветствува со забрзувањето на годишната стапка на раст на кредитите. Показателите за ликвидноста бележат стабилност во нивното движење. Намалувањето на изворите на финансирање на банките користени од нивните матични субјекти продолжи и во првиот квартал на 2014 година, така што депозитите на нефинансиските субјекти беа носители на кварталното зголемување на изворите на финансирање на банките. Во првиот квартал на 2014 година продолжија позитивните промени во рочниот профил на средствата и обврските на банките. Двигател на оваа појава е посилената склоност за штедење на долг рок, особено кај населението, што придонесе за побрз раст на обврските со поголема преостаната рочност, во услови на раст на средствата со пократка преостаната рочност поради постепено достасување на портфолиото на нискоризични хартии од вредност на банките. Стрестестирањето покажува дека банкарскиот систем е отпорен на ликвидносни шокови. Според последните расположливи податоци, заклучно со мај 2014 година, банкарскиот систем ја одржува високата ликвидносна позиција, што се потврдува со учеството на ликвидните во вкупните средства од над 30% и покриеноста на краткорочните обврски од речиси 55%.

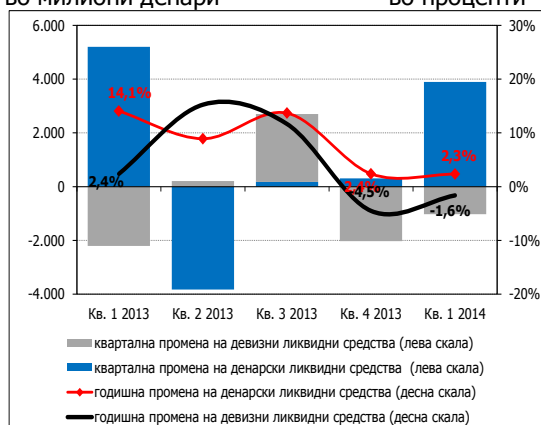
На крајот од првиот квартал на 2014 година ликвидните средства¹⁶ на ниво на банкарскиот систем изнесуваат 114.138 милиони денари и на годишна основа се зголемија за 227 милиони денари, односно за 0,2%. Според последните расположливи податоци, заклучно со мај 2014 година, ликвидните средства на годишна основа растат за 1,4%. На квартална основа ликвидните средства забележаа раст за 2.874 милиони денари, односно за 2,6%, наспроти падот во четвртиот квартал од 2013 година за

¹⁶ Ликвидните средства ги опфаќаат паричните средства и средствата на сметките кај Народната банка, благajничките записи на Народната банка, кореспондентните сметки и краткорочните депозити кај странски банки и пласманите во краткорочни хартии од вредност издадени од државата. За потребите на анализата на ликвидноста, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

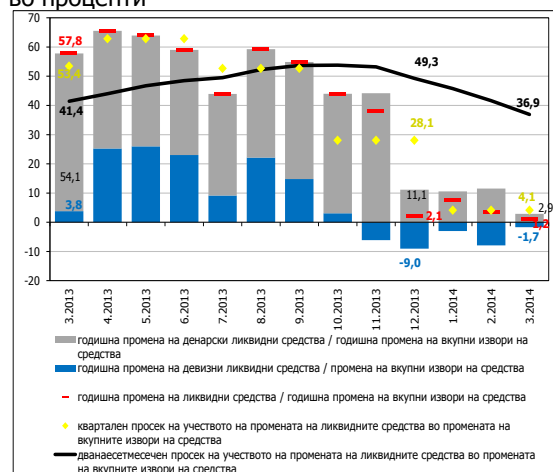
Благајничките записи веќе два квартала по ред бележат незначителни промени, додека краткорочните депозити пласирани во странски банки, по забележаниот пад во последниот квартал од 2013 година, во првиот квартал на 2014 година бележат скромен квартален раст од 0,2%.

Графикон бр. 21
Квартална и годишна промена на ликвидните средства според валутата во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 22
Промена на ликвидните средства / промена на вкупните извори на средства во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.3.2014 година, банките располагаат со обврзници издадени од државата во износ од 6.511 милиони денари, што претставува 1,7% од вкупните средства¹⁷. На крајот од првиот квартал на 2014 година, државните обврзници бележат квартален раст од 755 милиони денари, односно за 13,1%.

Во првиот квартал на 2014 година, според валутната структура на ликвидните средства, денарските ликвидни средства растеа, додека ликвидните средства во девизи се намалија. Оттука, на крајот од првиот квартал на 2014 година, учеството на денарската компонента во валутната структура на ликвидните средства изнесува 73,1%, што во споредба со крајот на 2013 година претставува зголемување за 1,6 процентни поени.

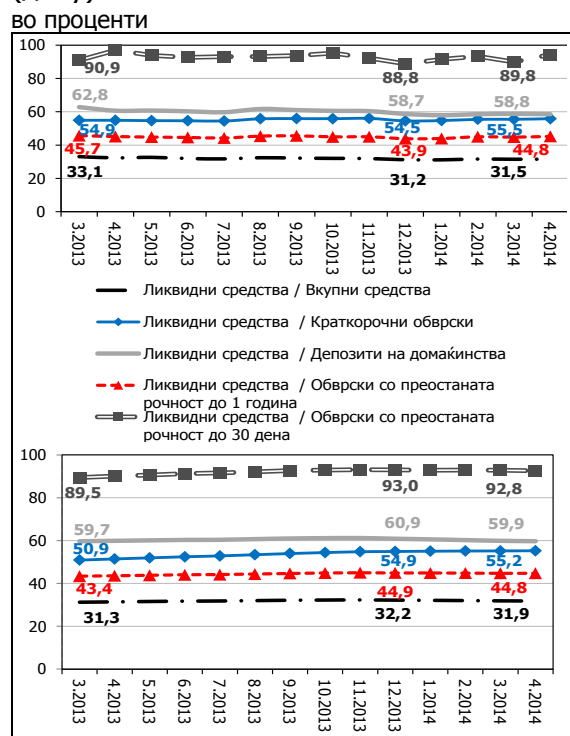
Во првиот квартал на 2014 година, продолжи трендот на намалување на учеството на промената на ликвидните средства во промената на вкупните извори на средства. Така, во првиот квартал од 2014 година, банките пласирале само малку над 4%, во просек, од новите извори на средства во ликвидни финансиски инструменти. Воедно, продолжи трендот на намалување на дванаесетмесечниот подвижен просек на учеството на годишната промена на ликвидните средства во годишната промена на вкупните извори на средства. Овие трендови се илустрација на постепеното засилување на кредитната активност и зголемувањето на склоноста на банките за преземање кредитен ризик. Во текот на

¹⁷ Според листата на хартии од вредност за спроведување на монетарни операции („Службен весник на РМ“ бр. 126/11), државните обврзници се прифаќаат од Народната банка како инструмент за обезбедување при спроведување на монетарните операции. Со оглед на нивната рочност (над 1 година), тие не се опфатени во рамките на ликвидната актива.

Графикон бр. 23

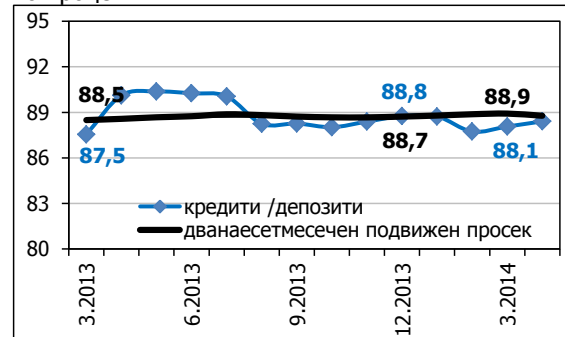
Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем – состојба (горе) и дванаесетмесечен подвижен просек (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 24

Сооднос меѓу кредитите и депозитите во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

првиот квартал на 2014 година, промената на вкупните извори на средства беше последица на позитивниот придонес на промената на денарските ликвидни инструменти, наспроти промената на девизните ликвидни инструменти, каде што се забележува склоност на банките за дезинвестирање.

Показателите за ликвидноста на банкарскиот систем¹⁸ во првиот квартал на 2014 година и натаму се на задоволително ниво. Различните категории обврски на банките имаат релативно високо ниво на покриеност со ликвидни средства, коешто е највисоко кај обврските со преостаната рочност до 30 дена. Стабилната ликвидносна позиција на домашните банки се потврдува и преку динамиката на дванаесетмесечниот подвижен просек на показателите за ликвидност. Така, дванаесетмесечниот подвижен просек на учеството на ликвидните средства во вкупните средства во првиот квартал на 2014 година се движи над 30%, а покриеноста на депозитите на домаќинствата со ликвидните средства е околу 60%. По поединечни банки, покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства на квартална основа се намали кај шест банки, чиешто учество во вкупната актива на банкарскиот систем на 31.3.2014 година изнесува 27,9%. Покриеноста на обврските со преостаната рочност до 30 дена се намали кај четири банки, додека покриеноста на депозитите на населението со ликвидни средства се намали кај десет банки.

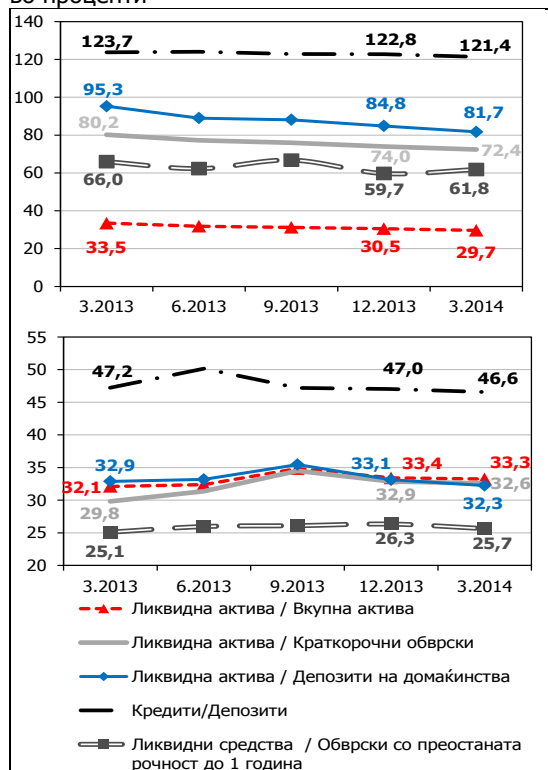
Стабилна динамика имаше и показателот за соодносот меѓу кредитите и депозитите, чијшто дванаесетмесечен просек веќе три години по ред е под 90%. Во првиот квартал од 2014 година, овој показател се намали за 0,7 процентни поени, што се должи на побрзиот квартален раст на депозитите (2,5%), во споредба со кварталниот раст на кредитите (1,7%). На квартална основа, овој показател се зголеми кај пет банки, додека

¹⁸ При пресметка на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земено предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

Графикон бр. 25

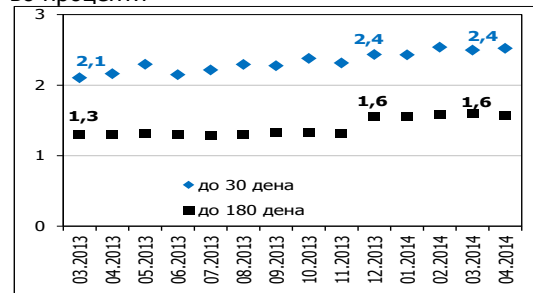
Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата - денари (горе) и девизи (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 26

Стапки на ликвидност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

целосна искористеност на депозитите за кредитирање на приватниот сектор, односно вредност на показателот над 100% се забележува кај четири банки со учество во вкупната актива на банкарскиот систем од 14,7%.

Во овој квартал дојде до благо намалување на показателите за ликвидноста од валутен аспект. При побрз квартален раст на денарската компонента на обврските на банките, во споредба со девизната компонента, намалувањето е повидливо кај показателите за ликвидноста во денари. Ова особено доаѓа до израз кај покриеноста на депозитите на населението и на краткорочните обврски со соодветната ликвидна актива, каде што намалувањето на денарските показатели во првиот квартал на 2014 година е значително побрзо во споредба со намалувањето на девизните показатели. Токму поради скромниот квартален раст на девизната компонента на обврските на банките, при истовремено намалување на девизните ликвидни средства, намалувањето на показателите за ликвидност во девизи во првиот квартал на 2014 година беше значително помало во споредба со денарските. Показателот кредити/депозити се намали на квартална основа и во денари и во девизи. Намалувањето беше малку поизразено кај показателот во денари, поради побрзиот квартален раст на денарските депозити, но и поради малиот удел на девизното кредитирање во вкупниот квартален раст на кредитите.

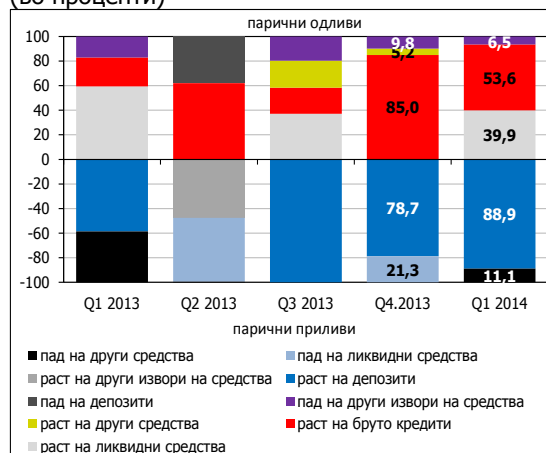
Стапките за ликвидност на банкарскиот систем¹⁹, претставени како однос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена или 180 дена, во текот на првиот квартал од 2014 година забележаа стабилно движење и се на повисоко ниво во

¹⁹ Начинот на пресметка на стапките на ликвидност на банките е утврден со Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките („Службен весник на РМ“ бр. 126/11, бр. 19/12 и бр.151/13) и соодветното упатство.

споредба со просечното ниво на овие стапки во текот на 2013 година²⁰.

Графикон бр. 27
Структура на паричните приливи и одливи на банкарскиот систем (во проценти)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во „други средства“ се опфатени средствата коишто не се кредити на нефинансиските субјекти и коишто не се вклучени во категоријата „ликвидни средства“ (долгорочните пласмани во странски и домашни банки, задолжителната резерва во девизи, преземените средства за ненаплатени побарувања, основните средства итн.), како и намалувањето на исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства.

Во „други извори на средства“ се опфатени сите извори на средства коишто не се депозити на нефинансиските субјекти (капиталот и резервите, депозитите на финансиски институции, заемите, субординираните инструменти итн.), како и зголемувањето на исправката на вредност на финансиските и нефинансиските средства.

Во текот на првиот квартал на 2014 година, најголемиот дел од приливот на нови извори на финансирање на ниво на банкарскиот систем произлегува од растот на депозитите на нефинансиските субјекти. Така, растот на депозитите учествуваше со 88,9% во структурата на паричните приливи²¹ на банките во првиот квартал од 2014 година. Од друга страна, во структурата на паричните одливи на банките, најголемо учество од 53,6% имаше кредитирањето на нефинансиските субјекти, по што следеа вложувањата на банките во финансиските инструменти. Анализирани на годишна основа, учеството на растот на депозитите во структурата на паричните приливи и учеството на кредитите во структурата на паричните одливи е над 90%, што јасно покажува дека банките главно се финансираат од приливи од домашниот депозитен пазар и дека се ориентирани кон пласирање на новоприбраните извори на средства во кредити на домашниот приватен сектор, со постепено намалување на нивната одбивност кон преземање кредитен ризик.

Во првиот квартал на 2014 година, се намалија изворите на финансирање врз основа на користени кредити, меѓубанкарски трансакции и депозити од финансиски институции, главно како резултат на падот на обврските кон матичните лица. Од рочен аспект, најголем придонес (81,6%) во кварталното зголемување на вкупните извори на финансирање на банките имаа долгорочните извори, главно поради растот на депозитите на нефинансиските субјекти, а во нивни рамки депозитите на населението.

²⁰ Ова произлегува од измените во регулативата (коишто се применуваат од декември 2013 година), со кои се намали процентот од орочените депозити којшто треба да биде покриен со ликвидна актива, од 80% на 60%.

²¹ Паричните приливи и паричните одливи на банките се добиени по индиректен пат, односно преку промената на салдата на одделните сметки од билансот на банките. Ефектот врз паричните текови на банките, којшто се должи на расходите и приходите коишто не претставуваат паричен одлив или прилив (на пример: отписи на кредити, ревалоризација на хартии од вредност коишто се расположливи за продажба или се чуваат за тргување, амортизација на основните средства, нето курсни разлики итн.) е составен дел на промената на соодветните билансни ставки на кои се однесува соодветниот прилив или одлив.

Во првиот квартал на 2014 година, краткорочните извори на финансирање забележаа минимален раст за 0,1%, главно поради намалувањето на обврските кон матичните субјекти. Склоноста на населението за штедење на долг рок исто така придонесе за падот на краткорочните извори на финансирање, со што се менува рочниот профил на депозитите на населението, поточно се зголемува долгорочната компонента за сметка на краткорочните депозити.

Графикон бр. 28

Извори на финансирање користени од матичните лица (горе) и нивно релативно значење за банкарскиот систем (долу)

во милиони денари и во проценти

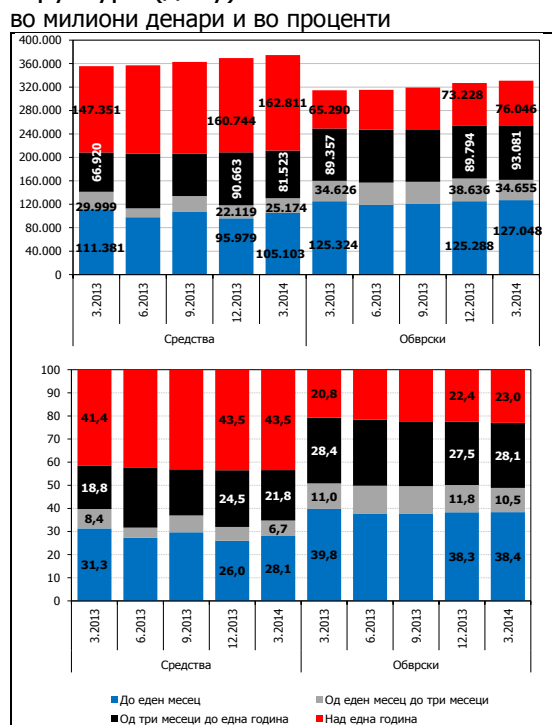
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Изворите на финансирање на банките користени од нивните странски матични лица веќе трет квартал по ред се намалуваат. Со тоа продолжи трендот на постепено раздолжување на домашните банки кон нивните матични лица, проследено со намалување на нивното значење за вкупните извори на финансирање на банките, што и онака е мало. Така, учеството на обврските кон матичните субјекти во вкупните обврски на банките се намали и на крајот на првиот квартал на 2014 година изнесува 4,3%. Падот на користените извори на финансирање од матичните лица (којшто на квартална основа изнесува 846 милиони денари, односно 5,6%), речиси во целост произлегува од повлекувањето на краткорочните депозити во домашните банки од страна на странските матични лица.

Со оглед на посилниот раст на долгорочната компонента на депозитите како главен извор на финансирање на банките, во првиот квартал на 2014 година, продолжи трендот на зголемување на просечната рочност на обврските на банките анализирани според договорната преостаната рочност. Најголема годишна стапка на раст од 16,4%, се забележува кај обврските со преостаната рочност над една година, што соодветствува со посилниот раст на долгорочните депозити на населението. Во првиот квартал на 2014 година, во структурата на обврските според преостаната договорна рочност се намалуваат обврските со преостаната рочност од еден

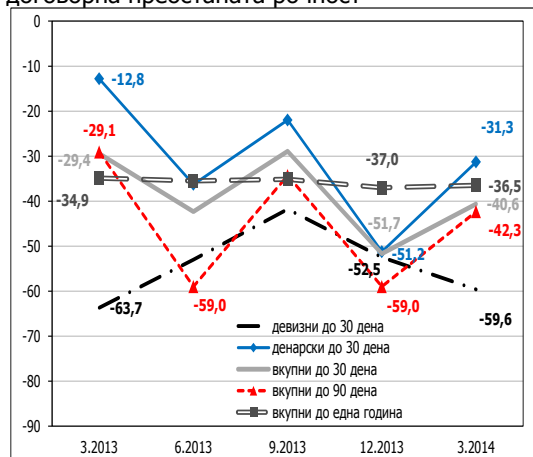
Графикон бр. 29
Средства и обврски на банките според договорната преостаната рочност - апсолутна големина (горе) и структура (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 30
Збирна (кумулативна) разлика меѓу средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност

како процент од збирните средства со истата договорна преостаната рочност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

месец до три месеци, за сметка на зголемувањето на учествата на обврските од другите рочни блокови. Во структурата на средствата на банките според договорната преостаната рочност во првиот квартал од 2014 година се зголемија средствата со преостаната рочност до еден месец, за сметка на намалувањето на средствата во рочниот сегмент од три месеци до една година, што првенствено се должи на постепеното „созревање“ на долгорочните хартии од вредност што ги поседуваат банките. За ваквата појава придонесоа и промените во рочниот профил на побарувањата од други домашни и странски банки. Како резултат на ваквата структура на средствата и обврските на банките според преостанатата договорна рочност, на крајот на првиот квартал од 2014 година, единствено во рочниот сегмент од 8 до 30 дена постои позитивна разлика меѓу средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност (анекс бр. 28).

Подобрувањето на рочниот профил на средствата и обврските на банките, а оттука и задоволителното ниво на ликвидноста со која располагаат, се согледува и преку промената на показателите за релативното значење на збирниот негативен јаз меѓу средствата и обврските. Имено, збирниот негативен јаз меѓу средствата и обврските на банките со преостаната рочност до 30 дена, изразен како процент од збирните средства со иста договорна рочност, во првиот квартал на 2014 година се намали за 11,1 процентен поен. Ова позитивно придвижување се должи на кварталниот раст на средствата со преостаната рочност до 30 дена за 9.124 милиони денари, наспроти обврските со истата преостаната договорна рочност коишто порасна за 1.760 милиони денари. Носител на овие промени е денарската компонента на збирната разлика меѓу средствата и обврските со преостаната рочност до 30 дена, каде што ова намалување е далеку поизразено (на квартална основа изнесува речиси 20 процентни поени). Од друга страна, кај

збирната разлика меѓу девизните средства и обврски со преостаната рочност до 30 дена, во првиот квартал на 2014 година, негативниот јаз се продлабочи за повеќе од 7,0 процентни поени. Исто така, и релативното значење на збирната разлика меѓу средствата и обврските на банките со преостанатата рочност до 90 дена забележа значително подобрување во првиот квартал на 2014 година.

Според очекуваната рочност, кумулативната (збирната) разлика меѓу средствата и обврските на банките во сите рочни сегменти е позитивна (анекс бр. 29), што се должи на очекувањата на банките за стабилност на депозитите како главен извор на финансирање на нивните активности. Имено, на 31.3.2014 година, според очекувањата на банките, 78,8% од депозитите со преостаната рочност до три месеци (83,0% на 31.12.2013 година) се стабилни и би требало да останат во банките во временски период од три следни месеци.

Во првиот квартал од 2014 година, отпорноста на македонскиот банкарски систем на симулирани ликвидносни шокови е на задоволително ниво, што се должи на релативно високиот обем на ликвидните средства со кој располагаат банките. Најголемо намалување на ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем би се забележало при симулираното повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти. Така, при оваа симулација, ликвидните средства би се намалиле за 39,5%, со што учеството на ликвидните средства во вкупните средства на ниво на банкарскиот систем би се намалило од 31,1%²² на 21,5%, додека покриеноста на краткорочните обврски²³ од 54,1% на 41,6%.

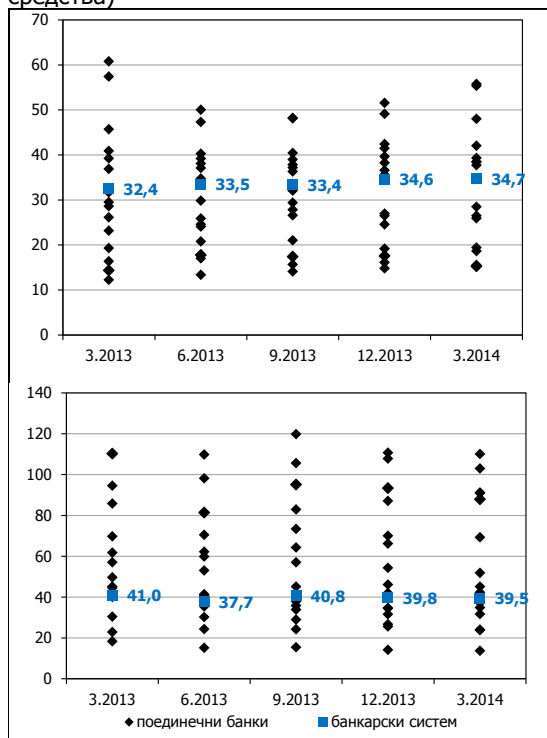
²² Почетното ниво на сите показатели при презентацијата на резултатите од симулациите е без ефектот од Македонската банка за поддршка на развојот АД Скопје, којашто е исклучена од симулираните ликвидносни шокови поради законското ограничување за настап на депозитниот пазар.

²³ При симулациите е претпоставено дека депозитите коишто се одлеваат надвор од банките се краткорочни според својот рочен профил и влегуваат во составот на краткорочните обврски.

При симулацијата за повлекување на 20% од депозитите на населението, ликвидните средства би се намалиле за 34,7%, нивното учеството во вкупните средства би изнесувало 22,8%, а покриеноста на краткорочните обврски би се намалила за 10,6 процентни поени.

Графикон бр. 31
Резултати од симулациите за повлекување на:
- 20% од депозитите на домаќинствата (горе) и
- депозитите на дваесетте најголеми депоненти (долу)
(како процент на намалување на ликвидните средства)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Ликвидната актива е доволна да покрие и поекстремна симулација за повлекување на 50% од депозитите на населението, при што таа би се намалила за 86,6%, а нејзиното учество во вкупната актива би изнесувало 5,7%.

Стабилната ликвидносна позиција на македонските банки се потврдува и преку резултатот од симулацијата на одлив на изворите на финансирање користени од странските матични лица на домашните банки²⁴, при која намалувањето на ликвидната актива на ниво на банкарскиот систем би изнесувало 6,8%, а учеството на ликвидните средства во вкупните средства би било помало само за 2,6 процентни поени.

Направена е симулација и за целосно искористување на одредени категории вонбилансни обврски на банките²⁵ и нивно претворање во побарувања, што би предизвикало соодветен ликвидносен одлив за банките. Притоа, ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем би се намалиле за 19,6%, а учеството на ликвидните средства во вкупните средства и покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства би биле помали за 6,1 и 10,7 процентни поени, соодветно.

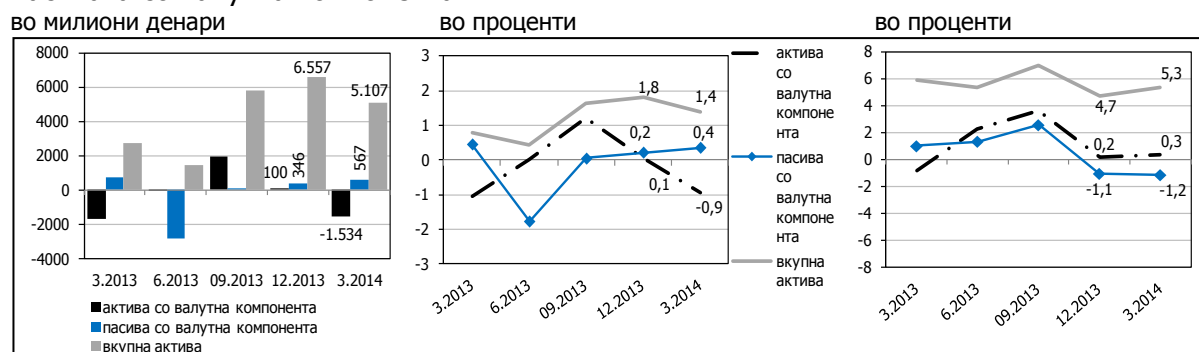
²⁴ Обврските на банките кон матичните лица врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти, се исклучени од симулацијата, поради тоа што, согласно со регулативата за утврдување на адекватноста на капиталот, можноста за нивна предвремена исплата е ограничена.

²⁵ При оваа симулација се вклучуваат вонбилансните обврски на банките врз основа на неискористени лимити врз основа на кредитни картички, неотповикливи кредитни лимити и непокриени акредитиви.

3. Валутен ризик

Во првиот квартал од 2014 година, банките одржуваат ниско ниво на изложеност на валутниот ризик, коешто, мерено преку учеството на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства на банките, дополнително се намали. Деевроизацијата продолжи, што се воочува преку натамошното намалување на учеството на валутната компонента и во активата и пасивата на банкарскиот систем.

Графикон бр. 32 Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 33
Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента
во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првиот квартал од 2014 година, јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента²⁶ изнесува 4.803 милиони денари и во споредба со 31.12.2013 година, се намали за 2.101 милион денари, или за 30,4%. Ова намалување најмногу произлегува од девизната актива којашто во овој квартал е помала за 1.662 милиона денари²⁷. Пасивата со валутна компонента се зголеми за 567 милиони денари, така што нејзиниот придонес во намалувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента е помал. Составот на активата и пасивата со валутна компонента е прикажан во анексите бр. 30 и 31.

²⁶ Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента е разликата меѓу средствата и обврските со валутна компонента, утврдена согласно со регулативата за управување со валутниот ризик, каде што средствата со валутна компонента се прикажани на нето-основа, односно се намалени за утврдената исправка на вредноста за средствата со валутна компонента класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“.

²⁷ Ова намалување произлегува најмногу од девизните парични средства (1.090 милиони денари) и од тековните сметки во странски банки (1.963 милиони денари). Од друга страна, депозитите на банките во странска валута се зголемија за 1.805 милиони денари.

Графикон бр. 34

Учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства на банките во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 1 Учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките во проценти

Опис	12.2013	3.2014
Активa во девизи	27,0	26,1
Активa во денари со девизна клаузула	18,7	18,5
Активa со валутна компонента	45,7	44,6
Обврски во девизи	43,1	42,6
Обврски во денари со девизна клаузула	1,1	1,2
Пасивa со валутна компонента	44,2	43,8

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Во активата со валутна компонента, кредитите и каматите се вклучени на нето-основа (намалени за износот на извршената исправка на вредноста). Исклучена е и „МБПР“ АД Скопје.

Со намалувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента се намали и неговото учество во сопствените средства на банките (за 4,6 процентни поени), со што се намали изложеноста на банките на валутниот ризик, што и онака беше мала.

Учесството на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива на банкарскиот систем и натаму се намалува.

Еврото е најзастапената странска валута во структурата на активата и пасивата со валутна компонента, со учество од близу 90%.

Табела бр. 2

Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента во проценти

Валута	30.3.2013		31.12.2013		31.3.2014	
	Активa	Пасивa	Активa	Пасивa	Активa	Пасивa
Евро	88,6	88,1	88,8	88,4	88,8	88,4
Американски долар	6,9	7,6	6,8	7,3	6,8	7,2
Швајцарски франк	2,0	2,0	2,3	2,1	2,1	2,1
Останато	2,4	2,3	2,2	2,2	2,4	2,4
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.3.2014 година, сите банки го исполнуваат пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција (30% од сопствените средства).

Табела бр. 3 Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки								Агрегатна девизна позиција/ сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства								
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	4	3	11	3	10	3	13	1	7
од 5% до 10%		2							1
од 10% до 20%	2	1							4
од 20% до 30%	3								3
над 30%									

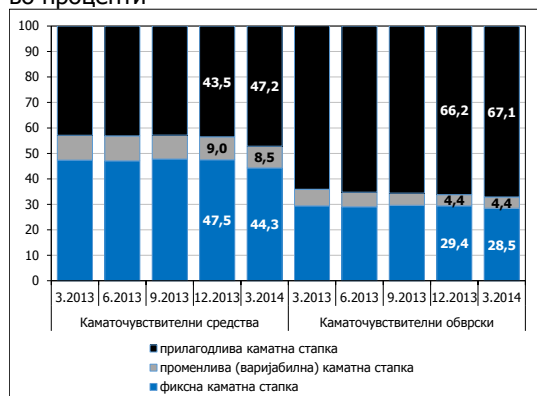
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Изложеноста на банките во Република Македонија на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности е на ниско ниво. Причината за скромната улога на овој ризик произлегува од практиката на банките да ги применуваат прилагодливите каматни стапки²⁸ во најголем дел од договорите за кредити и депозити (коишто се и најкористените банкарски производи). Избегнувајќи го овој ризик, банките им го пренесуваат на корисниците на банкарските производи (кредитите), претворајќи го во индиректен кредитен ризик.

Графикон бр. 35

Структура на каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првиот квартал од 2014 година, во структурата на каматочувствителните средства, позициите со прилагодливи каматни стапки, со учество од 47,2%, го презедоа главното место од позициите со фиксни каматни стапки (44,3%), пред сè поради зголеменото присуство на прилагодливите каматни стапки кај кредитите и престанокот на прикажувањето на издвоената задолжителна резерва како каматочувствителна позиција, којашто беше со фиксни каматни стапки²⁹. Кредитите се најзастапените финансиски инструменти во структурата на каматочувствителните средства, со 68,2%. Кредитите со прилагодлива каматна стапка учествуваат со

²⁸ Приспособувањето на висината на каматните стапки се прави еднострано заради промени во каматната политика на банката, а не врз основа на одредена референтна каматна стапка или индекс. Примената на прилагодливите каматни стапки овозможува пренесување на ризикот од промената на каматните стапки на клиентите, а можат да служат и како инструмент на банките за управување со ликвидноста и профитабилноста.

²⁹ Со Одлуката за изменување на Одлуката за задолжителната резерва („Службен весник на РМ“ бр. 166/2013), почнувајќи од 1.1.2014 година, Народната банка не плаќа надомест на издвоената задолжителна резерва (стапката на надомест претходно изнесуваше 1% на задолжителната резерва во денари и 0,1% на задолжителната резерва во евра).

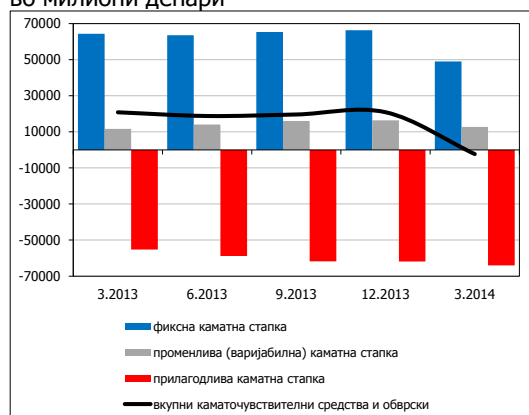
69,0% во вкупните кредити и ја опфаќаат речиси целата актива (99,8%) којашто има прилагодливи каматни стапки. И покрај намалувањето, присуството на позициите со фиксни каматни стапки и понатаму е високо (44,3%) и се должи на големата застапеност на овие каматни стапки кај пласманите во хартии од вредност (99,2%) и пласманите во депозити (95,0%).

Од друга страна, прилагодливите каматни стапки дополнително ја зајакнаа својата улога во структурата на каматочувствителните обврски (67,1%). Депозитите по видување во целост се со прилагодливи каматни стапки (100%), а значително присуство на прилагодливите каматни стапки има и кај орочените депозити (68,2%)³⁰.

Јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски е позитивен кај позициите со фиксна и променлива каматна стапка³¹, а негативен кај позициите со прилагодлива каматна стапка³². Во првиот квартал од 2014 година, јазот се прошири единствено кај прилагодливите каматни стапки, главно заради поизразеното зголемување на обврските по видување и орочените депозити од зголемувањето на побарувањата врз основа на кредити со прилагодливи каматни стапки. Меѓутоа, ова проширување не значи поголема изложеност на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки, поради карактерот на овој вид каматни стапки, односно можноста банките да ги менуваат прилагодливите каматни стапки согласно со своите потреби. Поради исклучувањето на издвоената задолжителна резерва од каматочувствителните средства со фиксни каматни стапки и намалувањето на средствата по видување со променливи

Графикон бр. 36

Јаз помеѓу каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

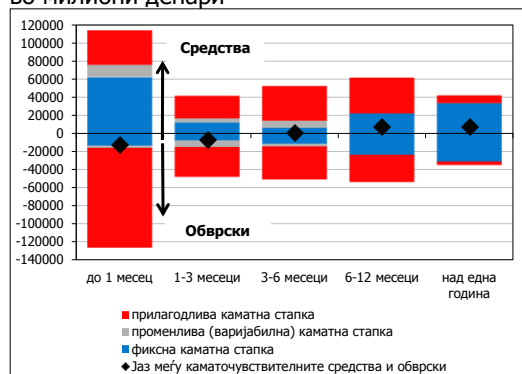
³⁰ Депозитите по видување и орочените депозити со прилагодлива каматна стапка во вкупните каматочувствителни обврски коишто имаат прилагодливи каматни стапки, учествуваат со 5,4% и 61,3%, соодветно.

³¹ Позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки е резултат на тоа што овој тип каматна стапка преовладува кај хартиите од вредност и вложувањата на банките во депозити, додека пак кај позициите со променливи каматни стапки се должи на средствата по видување, коишто во најголем дел се со променливи каматни стапки.

³² Негативниот јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки произлегува од тоа што значителен дел од орочените депозити и сите обврски по видување се со прилагодливи каматни стапки.

Графикон бр. 37
Каматочувствителни средства и обврски, според рочноста и типот на каматната стапка
во милиони денари

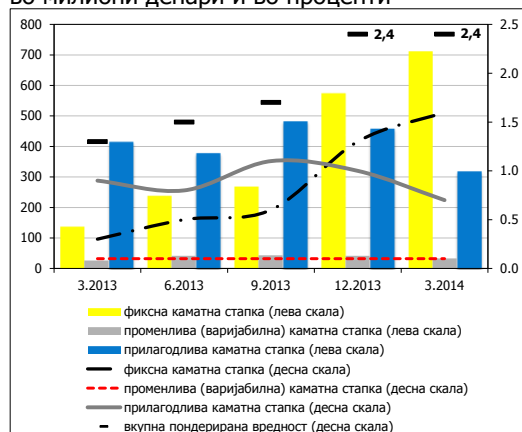

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

каматни стапки, се стесни јазот помеѓу каматочувствителните средства и обврски со фиксни и со променливи каматни стапки.

Во првиот квартал од 2014 година, прилагодливите каматни стапки го имаат главното место во повеќето рочни сегменти од каматочувствителните средства и обврски, со најизразено учество кај каматочувствителните обврски со помала рочност, поради депозитите по видување. Притоа, очекувањата на банките за периодот до следното „приспособување“ на висината на каматните стапки, претставени преку рочната структура на позициите со прилагодливи каматни стапки, се од шест до дванаесет месеци за средствата со прилагодливи каматни стапки и до еден месец за обврските со прилагодливи каматни стапки.

Графикон бр. 38
Пондерирана вредност (лева скала) и однос на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства (десна скала), според типот на каматната стапка
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Скромното присуство на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарските активности на банките во Република Македонија се потврдува преку учеството на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности³³ во сопствените средства, коешто и во првиот квартал од 2014 година беше на релативно ниско ниво (од 2,4%). По одделни банки, соодносот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности и сопствените средства се движи во интервал од 0,1% до 10,4% со медијана од 2,4% и трет квартал од 4,4%, при што највисокиот сооднос е забележан кај една банка којашто не применува прилагодливи каматни стапки.

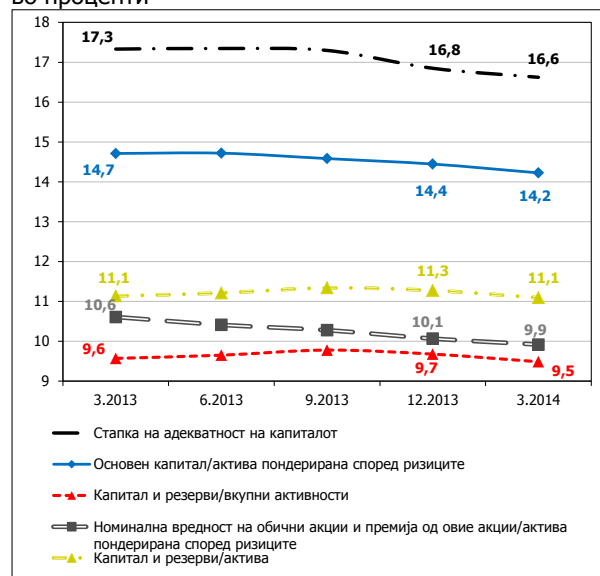
³³ Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја прикажува промената на економската вредност на ова портфолио како резултат на оцената за промената на каматните стапки со користење стандарден каматен шок (паралелна позитивна или негативна промена на каматните стапки за 200 основни поени). Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности на ниво на банкарскиот систем се добива со агрегирање на пондерираните вредности на портфолиото на банкарски активности на одделните банки. За поединечна банка, соодносот меѓу пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката може да изнесува до 20%.

5. Ризик од несолвентност

Во првото тримесечје од 2014 година, солвентноста на банкарскиот систем е на високо ниво, и покрај минималното намалување на показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем. Износот на сопствените средства на банкарскиот систем е помал поради прикажаната загуба кај некои банки во првите три месеци од 2014 година, но и поради соодветната примена на сметководствените правила при утврдувањето на солвентната позиција на две банки на консолидирана основа³⁴. Регулаторниот капитал потребен за покривање на ризиците на банкарскиот систем бележи намалување, што е во целост резултат на падот на капиталните барања за покривање на валутниот ризик. Капиталните барања за покривање на кредитниот ризик се зголемија (иако скромно) што најмногу произлегува од растот на побарувањата од други трговски друштва и побарувањата покриени со станбени објекти. Сепак, помалиот раст на ризично пондерираната актива во споредба со растот на вкупните активности на банките, укажува на натамошна претпазливост на банките во преземањето ризици. Резултатите од стрес-тестирањето спроведено на 31.3.2014 година се малку полоши во однос на крајот на 2013 година, но банкарскиот систем и натаму е отпорен на хипотетичките шокови.

Графикон бр. 39
Показатели за солвентноста
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

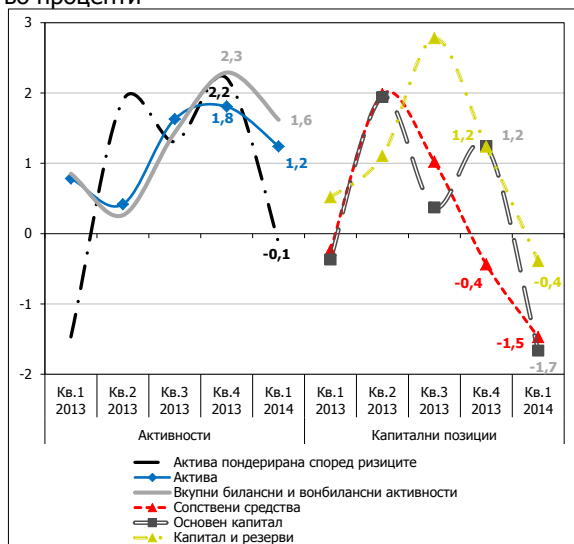
5.1 Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем

Во првиот квартал од 2014 година, сите анализирани показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат намалување од по 0,2 процентни поена. Ова произлегува од кварталниот пад на капиталните позиции на банкарскиот систем при истовремено зголемување на неговите активности (исклучок е активата пондерирана според ризиците којашто забележа минимален квартален пад, од 0,1%). Кварталните промени на одделните компоненти од показателите за солвентноста на банкарскиот систем се во голема мера условени од спроведеното капитално вложување на една банка во друга (од групата мали банки) и утврдувањето на солвентната позиција на двете банки на консолидирана основа.

³⁴ Во овој дел од Извештајот, двете банки од групата мали банки, „Еуростандард банка“ АД Скопје и „Поштенска банка“ АД Скопје, имаат третман на единствен субјект, односно во презентираниите податоци и анализи, со состојба на 31.3.2014 година, овие две банки се вклучени на консолидирана основа. Имено, откако „Еуростандард банка“ АД Скопје се стекна со 100% од акциите на „Поштенска банка“ АД Скопје (во јануари, 2014 година), соодветните органи на двете банки донесоа одлуки за отпочнување постапка за статусна промена (во февруари и март, 2014 година) – припојување на Поштенска банка АД Скопје кон Еуростандард банка АД Скопје, којашто заврши на 30.6.2014 година.

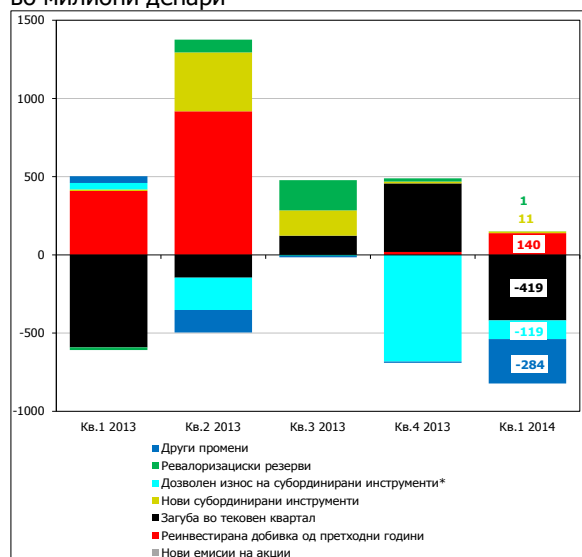
Графикон бр. 40 Квартални стапки на промена на компонентите од показателите за солвентноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 41

Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешки: * Се мисли на промените во износот на веќе издадените субординирани инструменти, коишто произлегуваат од исполнувањето / неисполнувањето на регулаторните правила за вклучување на овие инструменти во пресметката на сопствените средства.

Во првото тримесечје од 2014 година, стапките на промена кај сите компоненти од показателите за солвентноста забележаа надолно движење, а кварталната промена на капиталните позиции навлезе во негативната зона. Активата пондерирана според ризиците забележа минимална негативна промена, што во услови на раст (иако забавен) на вкупните билансни и вонбилансни активности, упатува на натамошна претпазливост на банките во преземањето ризици.

5.2 Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Во првиот квартал од 2014 година, сопствените средства на банкарскиот систем се намалија за 671 милион денари (или за 1,5%). При целосно отсуство на нови емисии на акции, скроман износ на реинвестирана добивка³⁵ и релативно мал износ на издадени нови субординирани инструменти (вкупно 11 милиони денари, кај една банка од групата мали банки), тековната загуба за првите три месеци од 2014 година (кај банките коишто остварија загуба) имаше најголем придонес во кварталниот пад на сопствените средства на банкарскиот систем. Од друга страна, повеќе од половината од кварталното намалување кај сопствените средства на банкарскиот систем произлегува од спроведеното капитално вложување на една банка во друга и утврдувањето на сопствените средства на двете банки на консолидирана основа.

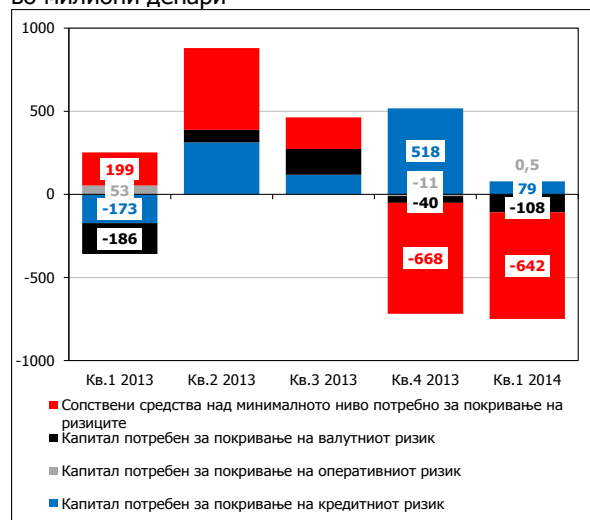
Структурата на сопствените средства на банкарскиот систем и натаму е непроменета во првиот квартал од 2014 година, со учество на основниот капитал (пред одбитните ставки од основниот и дополнителниот капитал) од 85,5% во вкупните сопствени средства. Во наредните месеци од 2014 година може да се очекува

³⁵ На крајот од 2013 година, 13 банки прикажаа добивка од работењето, во вкупен износ од 2.486 милиони денари. Заклучно со 31.03.2014 година, само три банки ја реинвестираа добивката остварена во 2013 година во сопствените средства, во вкупен износ од 140 милиони денари. Во наредните месеци од 2014 година може да се очекува реинвестирање на дел од добивката од 2013 година кај другите банки.

Графикон бр. 42

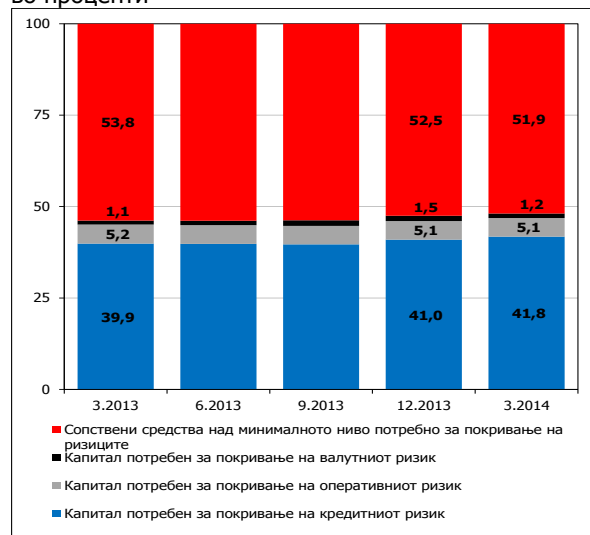
Структура на кварталните промени на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 43

Структура на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

реинвестирање на дел од добивката од 2013 година кај поголем број банки, што би имало позитивен ефект врз висината и квалитетот на сопствените средства на банкарскиот систем.

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства на одделните групи банки се прикажани во анексот бр. 33.

5.3 Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

Најголемиот дел од кварталното намалување на сопствените средства беше покриен од „слободниот“ капитал на банкарскиот систем. Сепак, и регулаторниот капитал потребен за покривање на ризиците на банкарскиот систем (или капиталните барања)³⁶ забележа пад, но минимален, од 0,1% (или за 28 милиони денари). Намалувањето на капиталните барања за покривање на ризиците е во целост резултат на помалиот износ на регулаторен капитал потребен за покривање на валутниот ризик (за 108 милиони денари или за 16,2%), што беше најмногу присутно кај три банки³⁷. Истовремено, капиталните барања за покривање на кредитниот ризик забележаа раст од 0,4% (или за 79 милиони денари), што најмногу произлегува од растот на побарувањата од други трговски друштва и побарувањата покриени со станбени објекти. И покрај кварталното намалување на делот од сопствените средства што го надминува минималното ниво потребно за покривање на ризиците, „вишокот капитал“ и натаму е најзастапен во структурата на вкупните сопствени средства, со 51,9%.

³⁶ Капиталните барања се утврдуваат на нивото од 8% од активата пондерирана според ризиците.

³⁷ Причините се различни кај трите банки. Така, на 31.3.2014 година, една од банките го исполни условот со кој не е должна да утврдува и да располага со капитал потребен за покривање на валутниот ризик (за разлика од 31.12.2013 година, кога беше должна да утврдува и да располага со овој капитал), кај друга банка кварталниот раст на обврските во девизи го надмина растот на средствата и истовремено дојде до намалување на отворената девизна позиција кај вонбилансните ставки, а кај трета банка кварталниот пад на активата во девизи е поголем од падот на обврските.

Табела бр. 4

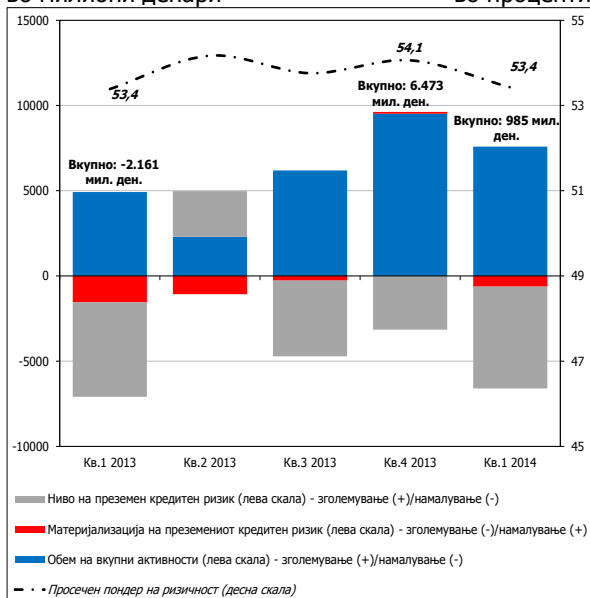
Капитални барања за покривање на кредитниот ризик, според категориите на изложеност во милиони денари, освен ако не поинаку наведено

Капитални барања за покривање на кредитниот ризик, којшто произлегува од следниве видови категории на изложеност:	31.3.2013	31.12.2013	31.3.2014	Промени			
				Квартална (31.12.2013-31.3.2014)		Годишна (31.3.2013-31.3.2014)	
				во милиони денари	во %	во милиони денари	во %
Побарувања од централни влади и централни банки	0	0	0	0	0,0%	0	0,0%
Побарувања од локалната самоуправа и регионалната власт	37	45	48	3	6,3%	11	30,0%
Побарувања од јавни институции	105	152	130	-22	-14,3%	25	23,9%
Побарувања од мултилатерални развојни банки и меѓународни организации	0	0	0	0	0,0%	0	0,0%
Побарувања од банки	1.011	1.124	1.102	-22	-1,9%	91	9,0%
Побарувања од други трговски друштва	7.404	7.824	7.924	100	1,3%	521	7,0%
Портфолио на мали кредити	5.103	5.745	5.761	15	0,3%	658	12,9%
Побарувања покриени со станбени објекти	420	365	426	61	16,6%	6	1,4%
Побарувања покриени со деловни објекти	2.090	1.898	1.892	-6	-0,3%	-197	-9,4%
Удели во инвестициски фондови	0,73	0,79	0,80	0,01	1,8%	0,1	9,0%
Останати позиции	1.540	1.504	1.453	-51	-3,4%	-87	-5,7%
Вкупни капитални барања за покривање на кредитниот ризик:	17.710	18.658	18.737	79	0,4%	1.027	5,8%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 44

Структура на кварталните промени на активата пондерирана според кредитниот ризик и просечен пондер на ризици во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Промената во обемот на вкупни активности се мери преку промена во бруто-износот на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банките.

Промената во материјализацијата на кредитниот ризик се мери преку промена во исправката на вредноста за вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банките. Промената во нивото на преземен кредитен ризик се мери преку промена во разликата меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и вкупната нето билансна и вонбилансна изложеност на банките.

Просечниот пондер на ризици се пресметува како сооднос меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и вкупната нето билансна и вонбилансна изложеност на банките.

Кварталната стапка на промена на активата пондерирана според кредитниот ризик (0,4%) е неколку пати помала од растот на активата (1,2%) и вкупните билансни и вонбилансни активности (1,6%) на банките. Истовремено, просечниот пондер на ризици на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем, пресметан како сооднос меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност, забележа пад од 0,7 процентни поени, што е потврда за претпазливоста на банките во преземањето ризици.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки се прикажани во анексот бр. 34.

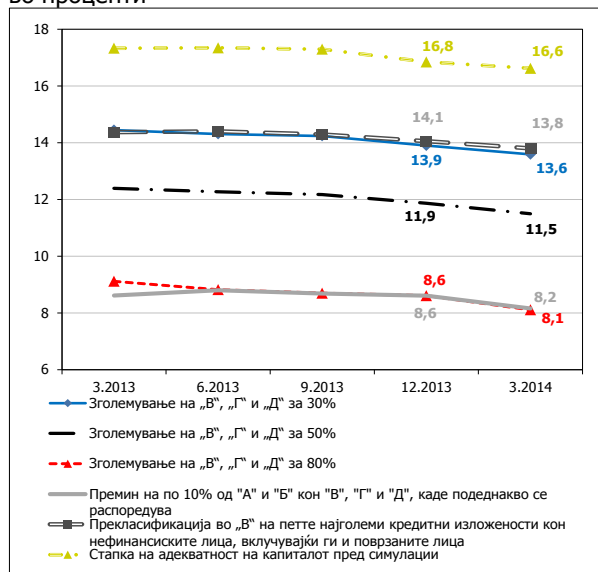
5.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови, упатува на малку послаби резултати во споредба со крајот на 2013 година. Тие делумно се должат на кварталното намалување на адекватноста на капиталот на

Графикон бр. 45

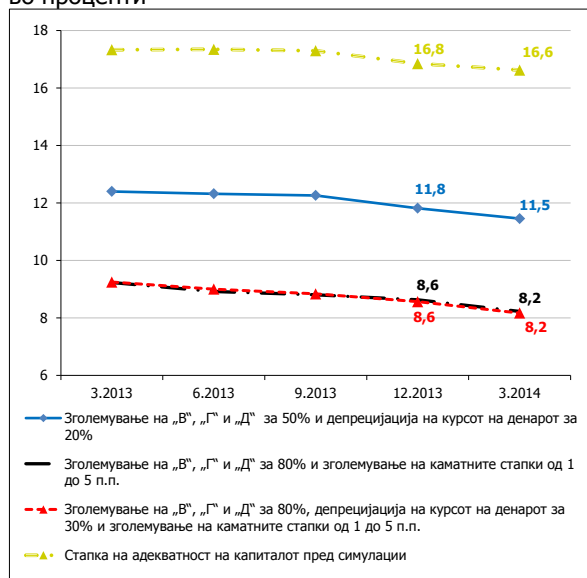
Стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем, пред и по симулациите на кредитни шокови во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 46

Стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем, пред и по симулациите на комбинирани шокови во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

банкарскиот систем, но произлегуваат и од малку поизразената чувствителност на одделни банки на претпоставените шокови, во споредба со крајот на 2013 година. Сепак, адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се воочува хипотетичка потреба за докапитализација при симулираните екстремни шокови.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. При најекстремните симулации презентирани во овој извештај (раст на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 80% и премин на по 10% од кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „А“ и „Б“ кон категориите со повисоко ниво на ризичност), стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува до ниво коешто е близу до законскиот минимум од 8% (од 8,1% и 8,2%, соодветно). Симулациите покажуваат дека е потребен раст од 81,3% (85,2% на 31.12.2013 година) на кредитната изложеност со повисоко ниво на ризичност, односно премин на по 10,2% (10,6% на 31.12.2013 година) од кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „А“ и „Б“ кон категориите со повисоко ниво на ризичност, за да се спушти адекватноста на капиталот на банкарскиот систем на законски минималното ниво од 8% (овие симулации би довеле до двојно зголемување на учеството на нефункционалните во вкупните кредити, од тековните 10,6%, на 20,8%).

Изолираните шокови на страната на валутниот ризик и ризикот од промена на каматните стапки немаат позначително влијание врз висината на адекватноста на капиталот. Сепак, нивното остварување би предизвикало шокови на страната на кредитниот ризик, чиешто влијание врз адекватноста на капиталот на банкарскиот систем е презентирано погоре.

Дел 2 Структурни карактеристики, позначајни билансни промени и ефикасност и профитабилност на банкарскиот систем

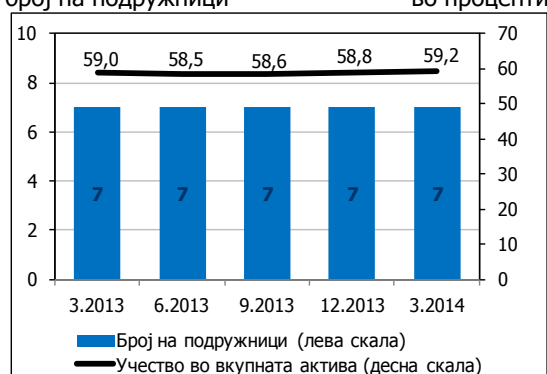
II. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 31.3.2014 година, банкарскиот систем во Република Македонија го сочинуваат шеснаесет банки и во однос на 31.12.2013 година оваа состојба е непроменета. Во јули 2014 година, како резултат на заокружувањето на постапката за припојување на една домашна банка кон друга, бројот на банките се намали на петнаесет.

Графикон бр. 47

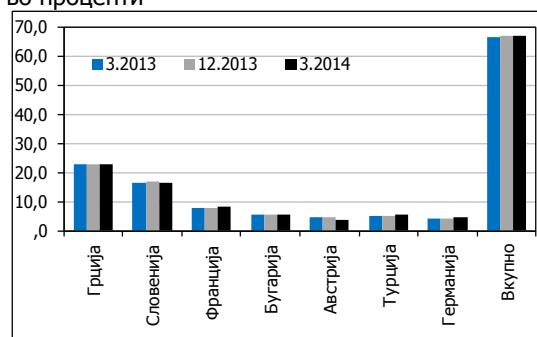
Подружници на странски банки, број и учество во вкупната актива
број на подружници во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 48

Пазарно учество (актива) на банките според земјата на потекло на доминантниот странски акционер*
во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Банката којашто е во домашна сопственост, како и банките коишто немаат доминантен сопственик не се вклучени во графиконот.

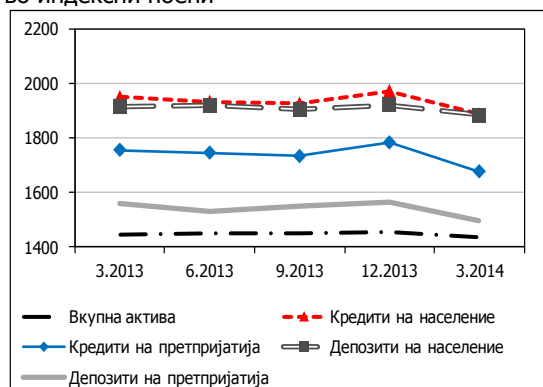
Единаесет банки се во доминантна странска сопственост од кои седум се подружници на странски банки. Во споредба со претходниот квартал, оваа состојба е непроменета. Се забележува пораст од 0,4 процентни поени³⁸ на учеството на подружниците на странски банки во вкупната актива на банкарскиот систем.

Банките коишто се во доминантна странска сопственост имаат главна улога во поважните билансни позиции. Нивното пазарно учество (според големината на активата) се зголеми за 0,4 процентни поени и на крајот на првиот квартал изнесува 68,7%. Поединечното пазарно учество на овие банки се движи во интервал од 0,5% до 21,2%. Пазарното учество на банките коишто се во доминантна сопственост на акционери од Европската Унија изнесува 59,7%.

³⁸ Четири подружници на странски банки ги зголемија активностите во првиот квартал од 2014 година и во целост учествуваат во порастот на вкупната актива на банкарскиот систем.

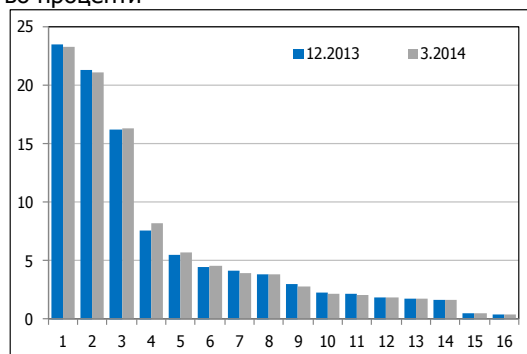
Графикон бр. 49 Херфиндалов индекс
во индексни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 50

Учество на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2. Активности на банките

Во првиот квартал од 2014 година, вкупната актива на банкарскиот систем растеше, но забавено, додека на годишно ниво нејзиниот раст забрза, што се забележа пред сè кај кредитирањето. Така, во споредба со декември и март 2013 година, годишната стапка на раст на кредитите се зголеми за 1,2 и 2,4 процентни поени, соодветно, и достигна 7,6%. Притоа, и во периодот март-мај 2014 година, се засили кредитирањето на нефинансиските субјекти, што упатува на постепено подобрување на согледувањата на домашните банки за профилот на ризик на кредитната побарувачка.

Концентрацијата во банкарскиот систем во првиот квартал од 2014 година бележи намалување, но и понатаму е висока. Концентрација над прифатливото ниво според Херфиндаловиот индекс³⁹ е карактеристична за кредитите и депозитите на населението, но неговата вредност се намалува.

Учеството на поединечните банки во вкупната банкарска актива исто така упатува на концентрација во банкарскиот систем. Од вкупно шеснаесет банки, десет банки имаат поединечно учество помало од 4%, а овие банки зафаќаат 20,8% од вкупната актива на банкарскиот систем.

³⁹ Херфиндал-индексот се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во

вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број на банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација се смета за прифатливо.

Покрај ова, банките ги зголемија вложувањата во инструменти издадени од државата, коишто покрај тоа што се нискоризични, претставуваат и соодветен инструмент за управување со ликвидноста. Денаризацијата продолжи и кај кредитите и кај депозитите. Носители на растот на депозитната активност беа денарските долгорочни депозити на секторот „домаќинства“.

Табела бр. 5

Структура на активата и пасивата на банкарскиот систем

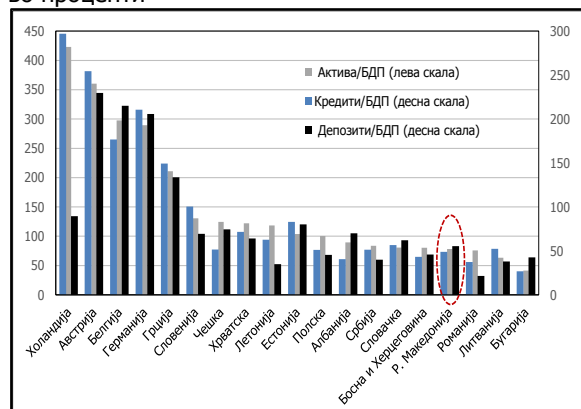
Биланс на состојба	Износ во милиони денари			Структура (во проценти)			Промена 3.2014/12.2013		Промена 3.2014/3.2013	
	31.3.2013	31.12.2013	31.3.2014	31.3.2013	31.12.2013	31.3.2014	Во милиони денари	Во проценти	Во милиони денари	Во проценти
Парични средства и средства на сметки кај НБРМ	44,104	38,783	38,719	11.9	10.5	10.3	-64	-0.2	-5,384	-12.2
Вложувања во хартии од вредност	57,899	63,767	67,724	16.3	17.3	18.1	3,957	6.2	9,825	17.0
Пласмани кај банки и други финансиски институции	43,473	44,442	43,500	12.2	12.0	11.6	-942	-2.1	27	0.1
Кредити на нефинансиски субјекти (нето)	190,533	201,835	205,064	53.6	54.6	54.7	3,228	1.6	14,530	7.6
<i>Бруто кредити на нефинансиски субјекти</i>	<i>217,407</i>	<i>230,132</i>	<i>233,994</i>	<i>61.1</i>	<i>62.3</i>	<i>62.5</i>	<i>3,863</i>	<i>1.7</i>	<i>16,587</i>	<i>7.6</i>
<i>Акумулирана амортизација на кредити на нефинансиски субјекти</i>	<i>-957</i>	<i>-935</i>	<i>-919</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>16</i>	<i>-1.7</i>	<i>38</i>	<i>-4.0</i>
<i>Исправка на вредноста на кредити на нефинансиски субјекти</i>	<i>-25,917</i>	<i>-27,362</i>	<i>-28,012</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>650</i>	<i>-2.4</i>	<i>2,095</i>	<i>-8.1</i>
Пресметана камата и останата актива	9,802	9,209	8,076	2.8	2.5	2.2	-1,133	-12.3	-1,725	-17.6
Основни и нематеријални средства	9,841	11,469	11,529	2.8	3.1	3.1	60	0.5	1,688	17.2
Неиздвоена исправка на вредноста	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0	0.0	0	0.0
Вкупна актива	355,652	369,505	374,612	100.0	100.0	100.0	5,107	1.4	18,961	5.3
Депозити од банки и останати финансиски институции	17,669	17,143	15,547	5.0	4.6	4.2	-1,596	-9.3	-2,122	-12.0
Депозити на нефинансиски субјекти	248,328	259,299	265,704	69.8	70.2	70.9	6,405	2.5	17,377	7.0
Обврски по кредити (краткорочни и долгорочни)	34,812	34,910	34,998	9.8	9.4	9.3	87	0.2	186	0.5
Обврски врз основа на субординирани и хибридни инструменти	7,739	7,991	7,970	2.2	2.2	2.1	-20	-0.3	232	3.0
Останата пасива	6,582	7,591	7,434	1.9	2.1	2.0	-158	-2.1	852	12.9
Поседна резерва за вонбилансни побарувања и останати резервирања	924	913	958	0.3	0.2	0.3	45	4.9	34	3.7
Капитал и резерви	39,598	41,657	42,001	11.1	11.3	11.2	344	0.8	2,403	6.1
Вкупна пасива	355,652	369,505	374,612	100.0	100.0	100.0	5,107	1.4	18,961	5.3

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Позицијата „пласмани кај централната банка“, од анексот бр.1, во оваа табела е вклучена во позицијата „парични средства и средства на сметка кај НБРМ“.

Графикон бр. 51

Степен на финансиско посредување, по одделни земји во проценти

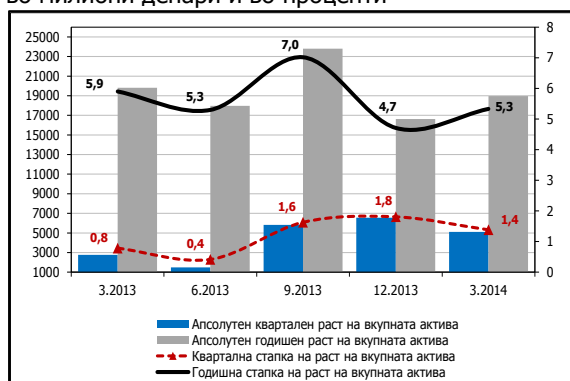
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Податоците за Република Македонија се однесуваат на 31.3.2014 година, додека за останатите анализирани земји за 31.12.2013 година.

На 31.3.2014 година, финансиското посредување на домашниот банкарски систем, мерено преку соодносите на активата, кредитите и депозитите со БДП, изнесуваше 78,2%, 48,8% и 55,5%, соодветно (што во споредба со првиот квартал од 2013 година е зголемување за 0,5, 1,3 и 1,2 процентни поена, соодветно). Степенот на финансиското посредување во Република Македонија сè уште е на пониско ниво во споредба со повеќето од анализираниите земји-членки од јадрото на ЕУ, но е на слично ниво во споредба со некои од новите земји-членки на ЕУ, како и со земјите од регионот (за соодносот на кредитите и депозитите со БДП).

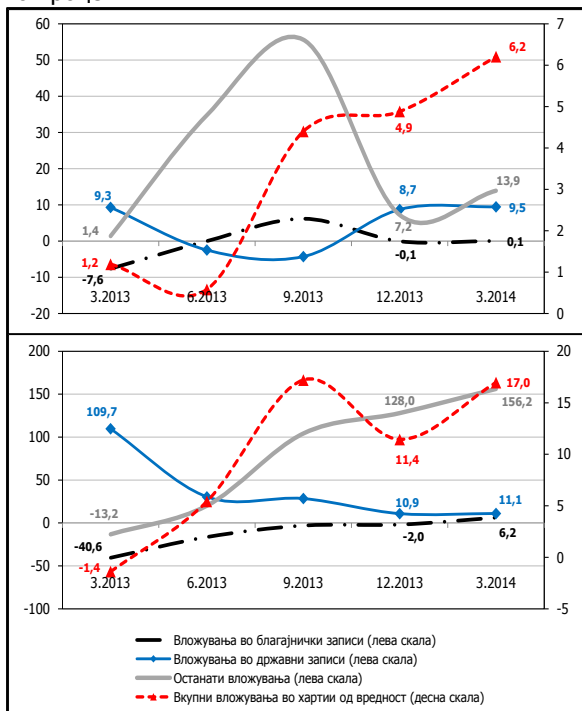

Графикон бр. 52
Квартална и годишна промена на активата на банкарскиот систем во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 53
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Најголемиот дел од останатите вложувања (80,4%) се вложувања во државни обврзници.

На 31.3.2014 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесуваше 374.612 милиони денари. Во првиот квартал од 2014 година, таа растеше, но забавено во споредба со растот остварен во претходниот квартал (кв. 4, 2013), за разлика од годишниот раст, којшто бележи забрзување. Во услови на забавен квартален раст на кредитната активност⁴⁰, растот на депозитите⁴¹ на нефинансиските субјекти, како категорија којашто го определува движењето на активата, се одрази и врз растот на вложувањата на банките во ликвидни хартии од вредност.

Во првиот квартал од 2014 година, растот на вложувања во државни хартии од вредност беше двигател на растот на вкупното портфолио на хартии од вредност на банките. Во споредба со крајот од 2013 година, банките ги зголемија вложувањата во државни хартии од вредност за 3.694 милиони денари, или за 10,0 %, при што 80,0% од овој раст се должат на вложувањата во краткорочни државни записи, а остатокот на вложувањата во државни обврзници. Најголемиот дел (или 61,0%) од вложувањата во државни обврзници се во двегодишните државни обврзници во денари и во денари со девизна клаузула. Пласманите на банките во благajнички записи на квартална основа беа речиси непроменети. Овие движења придонесоа за натамошно зголемување на учеството на државните хартии од вредност во портфолиото на хартии од вредност на банките, за сметка на намаленото учество на благajничките записи.

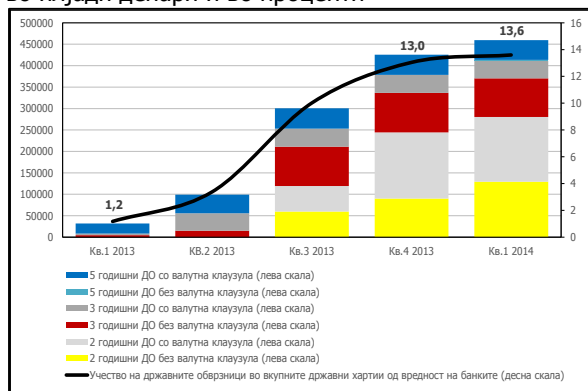
⁴⁰ Подетално во делот 2.1. Кредити на нефинансиските субјекти.

⁴¹ Подетално во делот 2.2. Депозити на нефинансиски субјекти.

Графикон бр. 54

Состојба на вложувања на банките во државни обврзници (номинална вредност), според валута и рочност во илјади денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 55

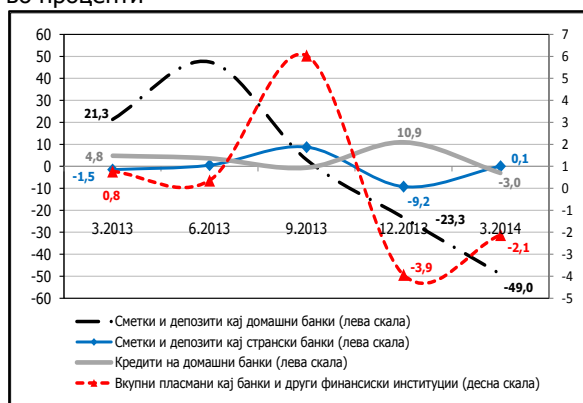
Структура на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 56

Пласмани кај банките и други финансиски институции (квартална промена) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

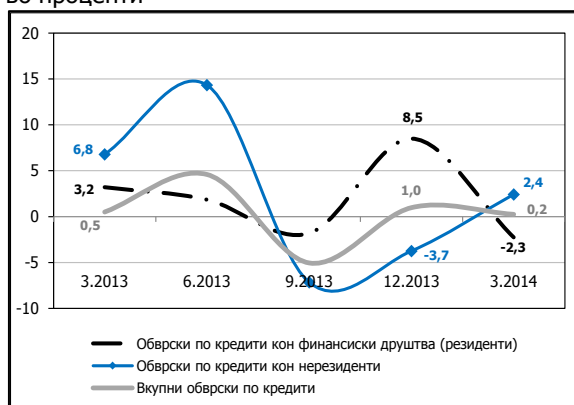
Пласманите кај банки и други финансиски институции се застапени со 11,6% во вкупната актива на банките и забележаа намалување во првиот квартал од 2014 година. Ваквата промена произлегува од намалувањето на краткорочно орочените депозити во домашните банки⁴² во денари и во странска валута и намалувањето на долгорочните кредити дадени на домашните банки (од страна на „МБПР“ АД Скопје⁴³) во странска валута. Во пасивата, ова се одрази со намалување на долгорочните кредити во странска валута кон домашните банки (кон МБПР).

⁴² Средствата кај домашните банки се намалија за 448 милиони денари и условија 47,6% од намалувањето на пласманите кај банките и другите финансиски институции. Ваквото намалување произлегува од падот на краткорочни орочените депозити во странска валута (за 241 милиони денари) кај една голема и една мала банка, како и од намалувањето на краткорочно орочените депозити кај домашните банки во денари кај една мала банка (за 130 милиони денари).

⁴³ Кредитите на домашните банки се намалија за 399 милиони денари (и условија 42,4% од намалувањето на пласманите кај банките и другите финансиски институции), што целосно се должи на намалувањето на долгорочните кредити во странска валута на „МБПР“ АД Скопје кон другите домашни банки, поради редовната отплата на достасаните обврски врз основа на користената кредитна линија од ЕИБ.

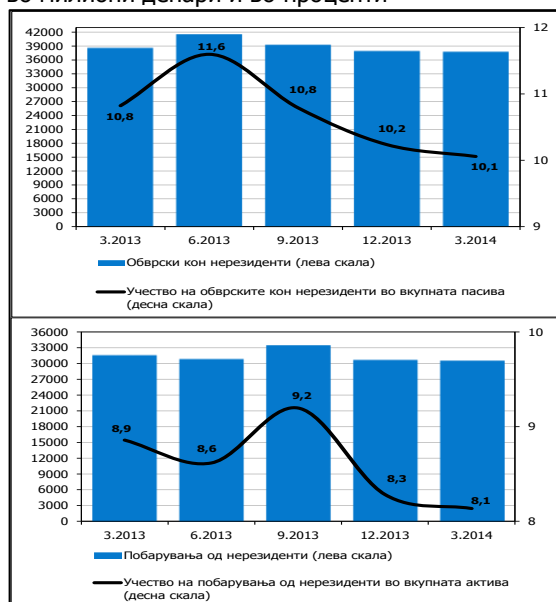

Графикон бр. 57
Обврски врз основа на кредити (квартална промена)
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 58
Обврски (горе) кон и побарувања (долу)
од нерезидентите
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Сепак, вкупните обврски врз основа на кредити забележаа мал раст од 0,2%, пред сè поради зголемените обврски врз основа на долгорочни кредити во странска валута кон нерезиденти кај една средна банка.

Депозитите од банките и останатите финансиски институции се намалија, најмногу поради повлекувањето краткорочни депозити од страна на матичниот субјект на една средна банка и во помал дел од намалените краткорочни депозити на домашните банки.

Македонските банки ги вршат најголемиот дел од своите активности на домашниот пазар. Учеството⁴⁴ на обврските на банките кон и побарувањата од нерезидентите во вкупната актива не е високо и вообичаено се движи околу 10,0%. Во првиот квартал од 2014 година, овие учества забележаа натамошно намалување⁴⁵.

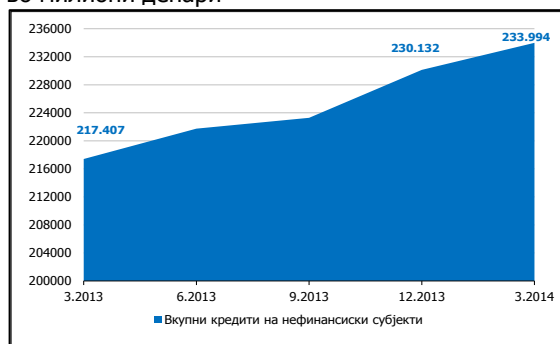
⁴⁴ Анализирани по поединична банка (со исклучок на „МБПР“ АД Скопје), учеството на побарувањата на банките од нерезидентите во вкупната актива се движи во интервал од 1,6% до 18,7%, додека учеството на обврските на банките кон нерезидентите во вкупната пасива се движи во интервал од 0,3% до 32,9%.

⁴⁵ Побарувањата на банките од нерезидентите се намалија за 133 милиони денари (или за 0,4%). Во нивни рамки, позначајни промени се забележаа кај редовните тековни сметки кај странските банки (намалување за 1.945 милиони денари) и кај орочените депозити во странство (раст за 2.044 милиони денари). Останатите промени се помали, но придонесуваат за намалување на побарувањата од нерезидентите.

Обврските кон нерезидентите се намалија за 146 милиони денари, што во целост произлегува од споменатото повлекување на депозитите од страна на матичниот субјект на една средна банка.

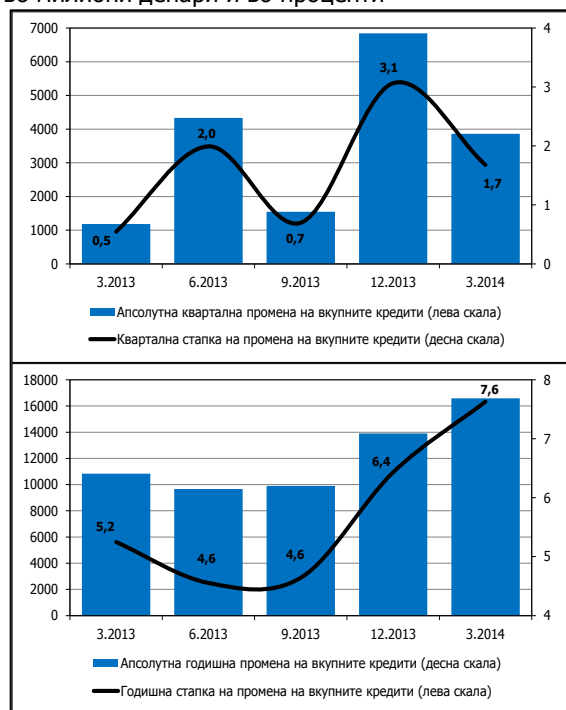

Графикон бр. 59
Состојба на кредитите
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 60
Квартална (горе) и годишна (долу)
промена на кредитите на нефинансиските
субјекти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1 Кредити на нефинансиските субјекти⁴⁶

Во првиот квартал од 2014 година, кредитите на нефинансиските субјекти бележеа натамошен раст и на квартална и на годишна основа, но со различна динамика. Кредитите на нефинансиските субјекти⁴⁷ остварија квартален раст од 3.863 милиони денари, со стапка којашто е пониска за 1,4 проценти поени во споредба со стапката на раст во претходниот квартал (кв. 4, 2013 година). Забавувањето на растот на кредитната активност беше најизразено кај секторот „претпријатија“, а во помала мера беше присутно и кај кредитите на домаќинствата. Сепак, гледано на месечна основа, забавувањето на растот на кредитирањето е присутно само во првите два месеца од кварталот, додека во март, кредитната активност забрза, и тоа поизразено кај корпоративниот сектор. Ваквиот тренд на побрз месечен раст на кредитната активност се задржа и во мај 2014 година.

Покрај тоа, годишната стапка на раст на кредитите на 31.3.2014 година е повисока во однос на годишната стапка на раст на крајот на последниот квартал од 2013 година. Ваквото движење ги претставува подобрените очекувања на банките за ризиците, но е ефект и на досегашното монетарно олабавување врз кредитната активност на банките. Поттик за зголемување на кредитната поддршка на реалниот сектор претставува и макропрудентната мерка на Народната банка за олеснување во регулативата за управување со ликвидносниот ризик од крајот на 2013 година⁴⁸.

⁴⁶ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва (кредитите на претпријатијата), централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

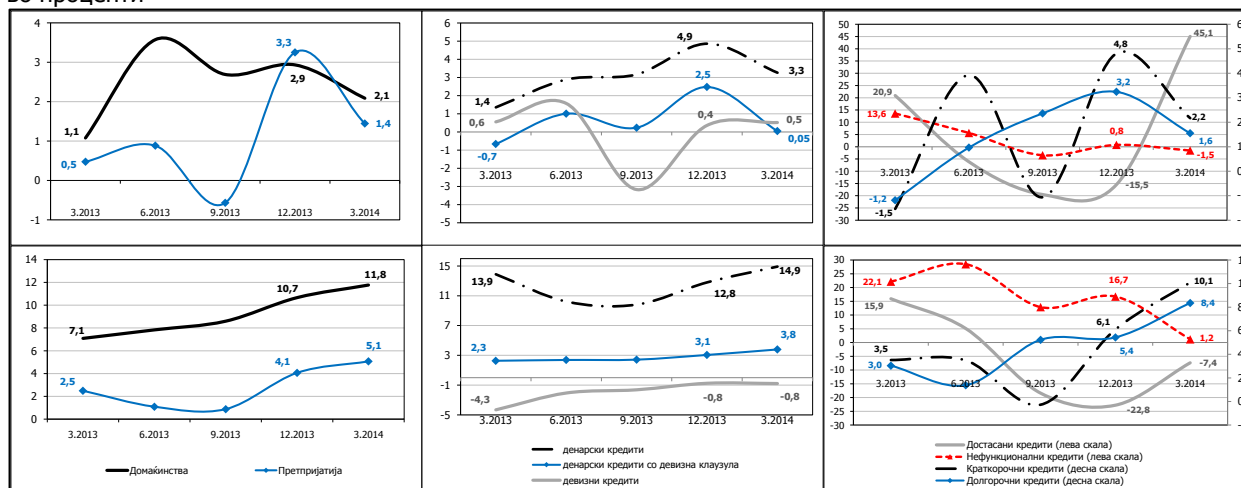
⁴⁷ Анализирани по поединечна банка, кредитите на нефинансиските субјекти забележаа зголемување на квартална основа кај тринаесет банки, којшто се движеше во интервал од 0,9% до 31,8%, а кај останатите три банки кварталното намалување на кредитите се движеше во интервал од 0,9% до 2,6%.

⁴⁸ Со измените на Одлуката за управувањето со ликвидносниот ризик, којшто се применуваат од декември 2013 година, при пресметката на стапката на ликвидност до 30 дена и до 180 дена, се намали процентот на орочените депозити за кои се претпоставува дека ќе се одлеат од банките (од 80% на 60%), а којшто треба да бидат покриени со ликвидна актива.

Во првиот квартал од 2014 година, придонесите на секторот „домаќинства“ (49,7%) и корпоративниот сектор (50,6%) во растот на вкупната кредитна активност се речиси еднакви. Кредитирањето на претпријатијата забележа квартален раст од 1.953 милиони денари (или 1,4%), за што најмногу придонесе дејноста „индустрија“ (анекс бр. 15). Кварталниот раст на кредитите на домаќинствата изнесува 1.920 милиони денари (или 2,1%), при што најкористени кредитни производи и понатаму се потрошувачките кредити и кредитите за набавка и реновирање станбен и деловен простор (анекс бр. 15).

Графикон бр. 61 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на кредитите според секторот, валутата и рочноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

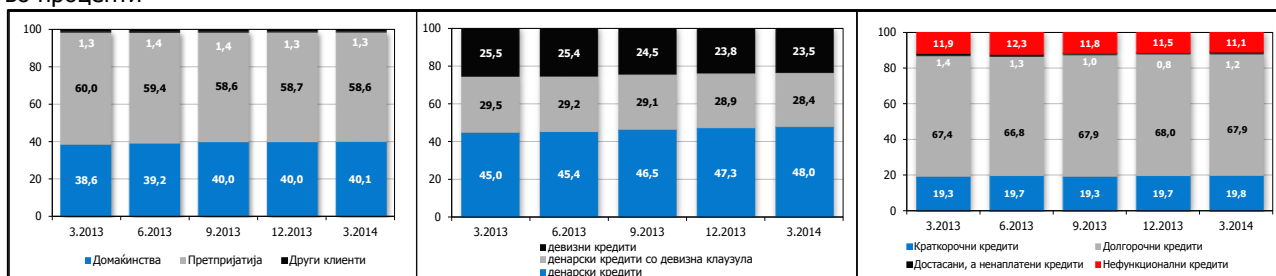
Денарските кредити⁴⁹ остварија највисок квартален раст (од 3.549 милиони денари, или 3,3%) и најмногу (со 91,9%) придонесоа за растот на кредитната активност во првиот квартал од 2014 година. Денаризацијата кај кредитите во целост го следи истиот процес кај депозитите, коишто се основен извор на финансирање на активностите на банките. Дополнителна потврда на денаризацијата е и забавениот раст на кредитите во денари со девизна

⁴⁹ Секторот „претпријатија“ имаше поголем придонес (67,7%) во растот на денарските кредити во споредба со секторот „домаќинства“ (32,0%).

клаузула, којшто произлезе од намалувањето на овие кредити кај секторот „претпријатија“. Девизните кредити остварија скроман раст од 284 милиони денари, којшто целосно се должи на кредитите на претпријатијата (анекси бр. 5 и 6).

Графикон бр. 62 Структура на кредитите според секторот, валутата и рочноста во проценти

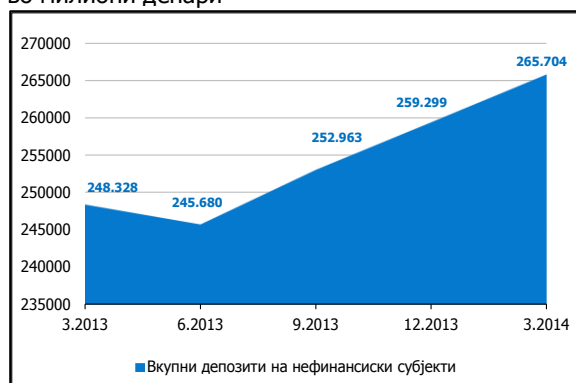

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Долгорочните кредити се најзастапени во структурата на кредитите на нефинансиските субјекти, и во првиот квартал од 2014 година имаа најголем придонес (62,9%) во растот на вкупните кредити. Кварталниот раст на долгорочните кредити изнесува 2.429 милиони денари (или 1,6%) и во најголем дел (60,3%) произлегува од секторот „домаќинства“.

Нефункционалните⁵⁰ кредити забележаа квартално намалување од 407 милиони денари (или 1,5%).

Графикон бр. 63 Состојба на депозитите во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2 Депозити на нефинансиските субјекти

Во првиот квартал од 2014 година, депозитите на нефинансиските субјекти остварија квартален раст од 6.405 милиони денари, додека нивната стапка на раст од 2,5%⁵¹ е непроменета во однос на претходниот квартал. На годишна основа, депозитната активност растеше забрзано (годишната стапка на раст е повисока за 1,3 процентни поени во однос на декември 2013

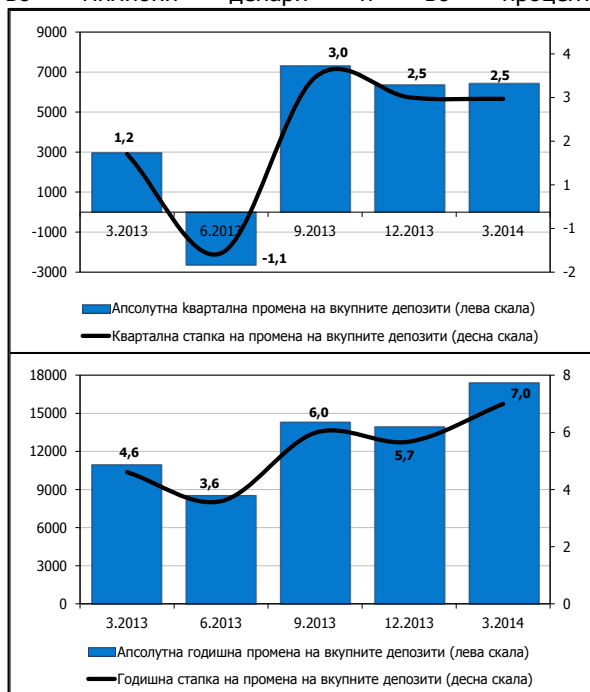
⁵⁰ Подетално во делот I.1. Кредитен ризик.

⁵¹ Анализирани по поединечна банка, депозитите на нефинансиските субјекти забележаа квартално зголемување кај дванаесет банки (зголемувањето се движеше во интервал од 0,08% до 12,1% по поединечна банка), а кај останатите банки се забележаа квартално намалување на депозитите (намалувањето се движеше во интервал од 0,8% до 2,3% по поединечна банка).

Графикон бр. 64
Квартална (горе) и годишна (долу)
промена на депозитите на нефинансиските
субјекти

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

година). Забрзувањето на растот на депозитите продолжи и во април и мај 2014 година (заклучно со мај 2014 година, годишната стапка на раст на депозитите изнесува 8,7%).

Депозитите на домаќинствата се носители на растот на депозитната активност во првиот квартал од 2014 година и остварија квартален раст од 4.569 милиони денари. Најголемиот дел (72,9%) од овој раст се должи на денарските депозити на домаќинствата, во чиј раст долгорочните депозити придонесоа со 64,8%, додека придонесот на краткорочните депозити изнесуваше 35,9% (анекс бр. 10).

Депозитите на претпријатијата забележаа квартален раст од 1.204 милиони денари, а нивниот придонес во вкупниот раст на депозитната база изнесува 18,8%, што во поголем дел (41,6%) произлегува од денарските депозити со девизна клаузула⁵² на претпријатијата, а во помал дел (37,9%) од денарските⁵³ депозити на претпријатијата.

Во првиот квартал од 2014 година, и натаму се зголемува интересот на депонентите за чување на депозитите во домашна валута. Денарските депозити остварија квартален раст од 4.173 милиони денари, со што се зголеми нивното учество во вкупната депозитна база. Најголемиот дел (79,8%) од растот на денарските депозити се должи на секторот „домаќинства“. Кварталниот раст на девизните депозити изнесува 1.731 милион денари и најмногу произлегува од долгорочните депозити на домаќинствата⁵⁴. Денарските депозити со девизна клаузула остварија квартален раст од 502 милиона денари.

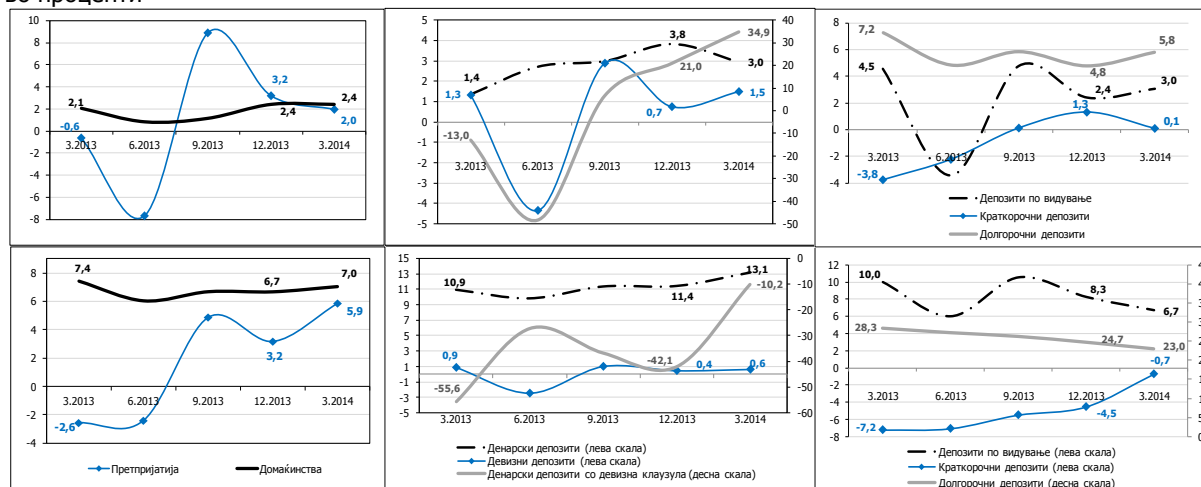
⁵² Денарските депозити со девизна клаузула на претпријатијата се зголемуваат за 501 милион денари, што целосно произлегува од растот на краткорочните денарски депозити на претпријатијата со девизна клаузула кај една средна банка.

⁵³ Денарските депозити на претпријатијата се зголемуваат за 457 милиони денари, што целосно се должи на растот на денарските депозити по видување на претпријатијата.

⁵⁴ Девизните депозити на домаќинствата се зголемија за 1.237 милиони денари и условија 71,5% од растот на вкупните девизни депозити. Долгорочните девизни депозити на домаќинствата имаа најголем придонес (79,9%) во растот на девизните депозити на домаќинствата.

Графикон бр. 65 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите според секторот, валутата и рочноста во проценти

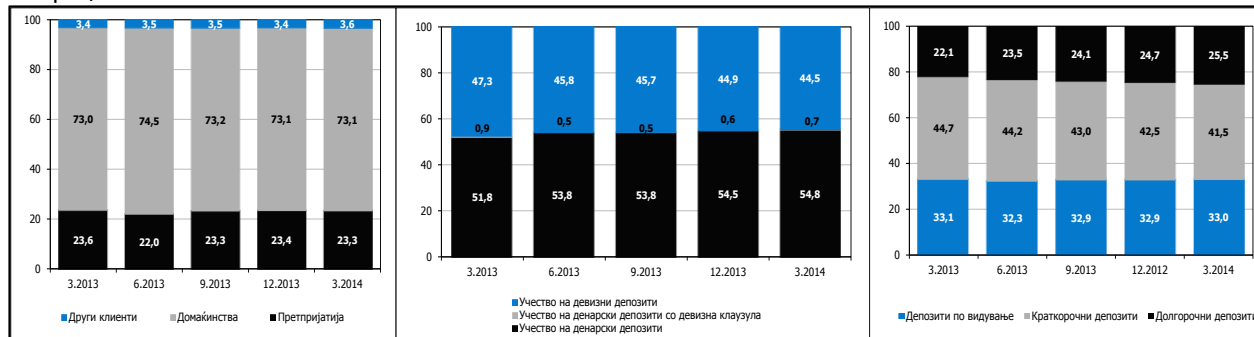
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Долгорочните депозити беа главен двигател на растот на депозитната база во првиот квартал од 2014 година. Зголемиот интерес за штедење на долг рок е показател за довербата во домашниот банкарски систем, а е поврзан и со повисоките каматни стапки на долгорочните депозити. Кварталниот раст на долгорочните депозити (од 3.708 милиони денари) во најголем дел се должи на растот на долгорочното штедење на домаќинствата во домашна валута⁵⁵. Депозитите по видување остварија раст од 2.592 милиона денари, којшто беше условен од растот на денарските депозити по видување (придонесот на домаќинствата е 54,6%, а придонесот на претпријатијата е 32,1%). Краткорочните депозити забележаа скроман квартален раст од 104 милиони денари.

⁵⁵ Денарските долгорочни депозити на домаќинствата се зголемија за 2.160 милиони денари и имаа најголем придонес (58,3%) во растот на долгорочните депозити. Придонесот на долгорочните девизни депозити на домаќинствата во растот на долгорочните депозити изнесува 26,7%.

Графикон бр. 66 Структура на депозитите според секторот, валутата и рочноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3. Профитабилност

Во првиот квартал од 2014 година, банкарскиот систем оствари добивка во износ од 414,5 милиони денари, со што беше прекинат неколкугодишниот тренд на прикажување негативен финансиски резултат во овој период од годината. Намалените каматни расходи и намалената исправка на вредноста на финансиските средства (кредитите) на банките имаа најизразено влијание врз зголемената добивка. Исправката на вредноста на нефинансиските средства (преземениот имот) забрзано расте, а оперативните трошоци на банките се речиси непроменети. Показателите за профитабилноста се значително подобрени, а зголемена е и оперативната способност на банките за создавање приходи коишто ги покриваат расходите од нивното работење.

Во споредба со март 2013 година, бројот на банките коишто остварија добивка е непроменет (девет банки), но поради промена во составот на банките коишто остварија добивка, учеството на активата на овие банки во вкупната актива на банкарскиот систем се намали за 2,6 процентни поени и на крајот на март 2014 година изнесува 65,7%.

3.1 Движење и структура на приходите и расходите на банкарскиот систем и показатели за профитабилноста и ефикасноста

Во првиот квартал на 2014 година, вкупните приходи на банките (вкупни редовни приходи⁵⁶ и вонредни приходи) на годишна основа пораснаа за 189,7 милиони денари, или за 4,4%. Носител на зголемувањето на

⁵⁶ Во вкупните редовни приходи се опфатени: нето каматниот приход, нето-приходите од провизии и другите редовни приходи (нето-приходите од тргување, нето-приходите од финансиски инструменти евидентирани по објективна вредност, нето-приходите од курсни разлики, приходите врз основа на дивиденди и капитални вложувања, нето-добивката од продажба на финансиски средства расположливи за продажба, капиталните добивки остварени од продажба на средства, ослободувањето на резервирањата за вонбилансни ставки, ослободувањето на останатите резервирања, приходи по други основи и приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања).

Графикон бр. 67

Промена на главните приходи и расходи, во однос на истиот период претходната година во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

приходите на банките е зголемениот нето каматен приход (за 246,5 милиони денари, или за 8,6%), којшто пак се зголеми поради намалените каматни расходи (за 239,3 милиони денари, или за 11,7%). Нето-приходите од провизии и вонредните приходи пораснаа, за 6,4% и 21,2%, соодветно, а единствено се намалија другите редовни приходи⁵⁷.

Следствено на ваквите движења, во структурата на вкупните приходи настанаа минимални промени, а нето каматниот приход го зацврсти и така големото учество (од 68,7%).

Графикон бр. 68

Структура на вкупните приходи во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првиот квартал на 2014 година, во споредба со првиот квартал од 2013 година, приходите од камати забележаа мал раст (за 7,1 милион денари, или за 0,1%), а најголем удел во нивното формирање и понатаму имаа приходите од камати од нефинансиските друштва и од домаќинствата. И покрај годишниот кредитен раст на банките кон секторот „претпријатија“, приходите од камати од нефинансиските друштва на годишна основа се намалија за 62,3 милиони денари, или за 2,9%, главно поради надолниот тренд на активните каматни стапки. Приходите од камати од финансиските друштва бележат пад за 23,9 милиони денари (или за 6,3%), што пред сè се должи на намалените приходи од камати од задолжителната резерва⁵⁸.

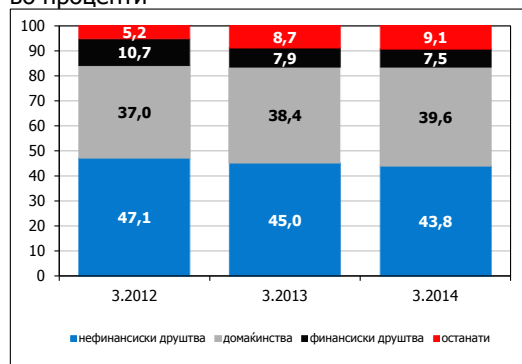
Спротивно на тоа, приходите од домаќинствата пораснаа за 52,4 милиони денари, или за 2,9%, што соодветствува со забрзаниот годишен кредитен раст кон секторот „домаќинства“ (и покрај намалените каматни стапки на кредитите на

⁵⁷ Намалувањето на другите редовни приходи за 115,9 милиони денари, или за 21,5%, се должи на намалувањето на повеќе компоненти, и тоа: нето приходите од тргување кај две банки, ослободувањето на посебната резерва за вонбилансна изложеност кај една банка, приходите од минати години кај една банка и наплатените претходно отпишани побарувања врз основа на побарувања врз основа на камата кај една банка во земјата.

⁵⁸ Со Одлуката за изменување на Одлуката за задолжителната резерва („Службен весник на Република Македонија“ бр. 166/2013), е предвидено Народната банка да не плаќа надомест на издвоената задолжителна резерва (стапката на надомест претходно изнесуваше 1% на задолжителната резерва во денари и 0,1% на задолжителната резерва во евра). Оваа одлука започна да се применува на 1.1.2014 година.

Графикон бр. 69
Секторска структура на приходите од камати
во проценти

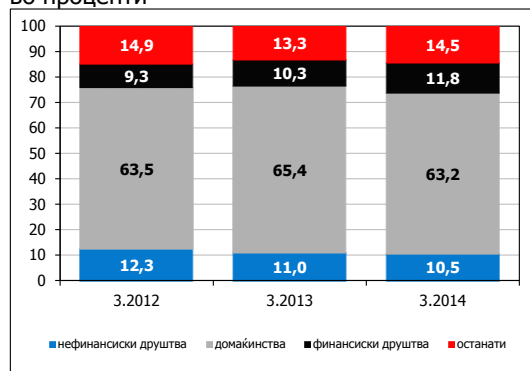

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

домаќинствата). И каматниот приход од останатите субјекти во првиот квартал од годината порасна (за 19,9 милиони денари, или за 4,8%), што првенствено е одраз на зголемените вложувања на банките во државни хартии од вредност⁵⁹.

Овие движења условија зголемување на учеството на каматните приходи од домаќинствата и останатите субјекти во секторската структура на приходите од камати. И покрај намалувањето, каматните приходи од нефинансиските друштва и понатаму се најзастапени, додека најниско учество имаат приходите од камати од финансиските друштва.

Графикон бр. 70
Секторска структура на расходите од камати
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Со исклучок на каматните расходи од финансиските друштва, коишто минимално се зголемуваат (за 3,7 милиони денари, или за 1,7%), каматните расходи на банките кон сите останати сектори се намалуваат. Намалувањето на каматните расходи на банките за 239,4 милиони денари, или за 11,7% на годишна основа, речиси во целост (82,2%) се должи на намалените каматни расходи од секторот „домаќинства“ (за 196,8 милиони денари, или за 14,7%), при пад на каматните стапки на долгорочно орочените денарски депозити (за 1,1 процентен поен) и краткорочно орочените девизни депозити на секторот „домаќинства“ (за 0,8 процентни поени)⁶⁰, како и забавен раст на депозитите на домаќинствата. Сепак, каматните расходи од секторот „домаќинства“ и понатаму имаат најголемо учество во структурата на расходите од камати (63,2%). Дополнителен придонес (од 14,7%) кон намалувањето на каматните расходи на банките имаа и намалените каматни расходи од нефинансиските друштва за 35,2 милиона денари, или за 15,6% (при најизразено намалување на каматните стапки на

⁵⁹ Каматниот приход од вложувања во државни хартии од вредност, којшто е вклучен во категоријата „каматен приход од останати субјекти“, во првите три месеци од 2014 година се зголеми за 37,1 милион денари, односно за 12,3%. На 31.3.2013 година, износот на државни записи изнесуваше 30.740 милиони денари, а на 31.3.2014 година изнесуваа 34.147 милиони денари. Исто така, продолжи и растот на вложувањата во државни обврзници.

⁶⁰ Најголем пад имаат каматните стапки на краткорочно орочените денарски депозити со девизна клаузула (за 2,0 процентни поена), но износот на овие депозити е многу мал.

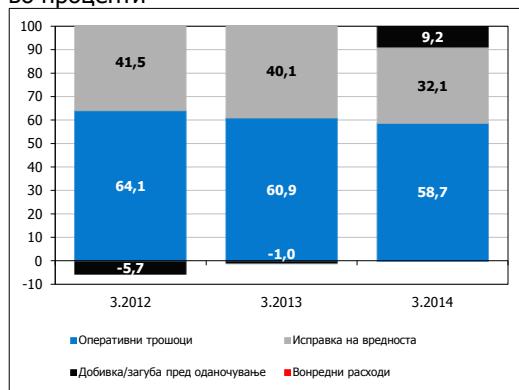

Графикон бр. 71
Структура на оперативните трошоци
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 72
Користење на вкупните приходи
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

долгорочно орочените денарски депозити на нефинансиските друштва), а каматните расходи кон останатите субјекти се намалија за 11,0 милиони денари, или за 4,0%⁶¹.

Во првите три месеци од 2014 година, оперативните трошоци⁶² на банките минимално пораснаа (за 17,2 милиона денари, или за 0,7%), во однос на истиот период претходната година. Во нивни рамки, најголем апсолутен пораст бележат трошоците за вработените (за 24,3 милиони денари, или за 2,4%), а поизразено годишно зголемување од 21,4 милиони денари, или 6,7% има и кај премиите за осигурување депозити⁶³. Општите и административните трошоци се речиси непроменети (минимално зголемување за 0,4%). Спротивно на тоа, амортизацијата се намали за 11,5 милиони денари (или за 4,5%), а тоа што категоријата „останати оперативни трошоци“⁶⁴ е помала за 20,8 милиони денари, или за 9,3%, во целост се должи на високата споредбена основа⁶⁵. Сепак, ваквите движења немаа поголемо влијание врз структурата на оперативните трошоци, во која главно учество и понатаму имаа трошоците за вработените и општите и административните трошоци (70,2%).

Најголемиот дел од вкупните приходи на банките и понатаму се троши за покривање на оперативните трошоци. Сепак, нивното учество во приходите на банките е намалено за 2,2 процентни поена (при поизразено зголемување на вкупните приходи и минимално зголемување на оперативните трошоци), а значително намалување (за 8,0

⁶¹ Најголемиот дел произлегува од намалувањето на расходите за камати за финансиските друштва - нерезиденти врз основа на орочени депозити, кај две банки во земјата.

⁶² Оперативните трошоци на банките ги опфаќаат: трошоците за вработените, амортизацијата, општите и административните трошоци, премиите за осигурување депозити и групата останати оперативни трошоци, со исклучок на вонредните расходи.

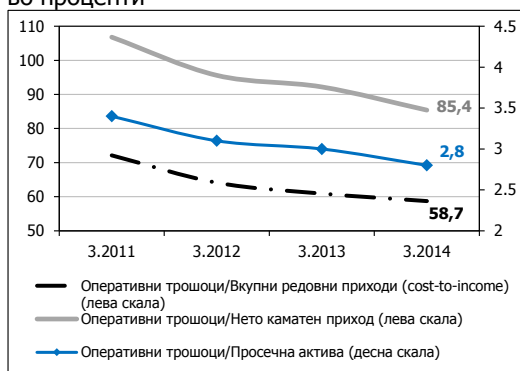
⁶³ Во услови кога депозитите на банките на годишна основа растат за 7,0%.

⁶⁴ Останатите оперативни трошоци вклучуваат посебна резерва за вонбилансна изложеност, останати резервирања и расходи по други основи (трошоци од минати години, даноци и придонеси од приход, трошоци за парични казни, такси и судски решенија и други трошоци).

⁶⁵ На 31.3.2013 година, растот на категоријата „останати оперативни трошоци“ во најголем дел бил условен од растот на дополнителните резервирања за потенцијалните обврски врз основа на судски спорови кај една банка и зголемените расходи по други основи кај две банки во земјата. Посебната резерва за вонбилансна изложеност, којашто исто така е дел од категоријата „останати оперативни трошоци“, и натаму расте (за 20,5 милиони денари, или за 19,6%).

Графикон бр. 73
Показатели за ефикасноста на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 74
Исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

процентни поени) бележи и делот за покривање на исправката на вредноста.

Подобрената оперативна ефикасност на банкарскиот систем, мерена преку помалиот износ на вкупните редовни приходи којшто се троши за покривање на оперативните трошоци, се потврдува и преку сите останати показатели за соодносот помеѓу одделните видови трошоци и вкупните редовни приходи, коишто на годишна основа се намалуваат (табела бр. 6).

Во првиот квартал на 2014 година, нето-исправката на вредноста којашто ја признаваат банките за оштетување на финансиските средства (во износ од 790 милиони денари) е двојно помала (за 786 милиони денари, или за 49,9%), во однос на истиот период претходната година⁶⁶. Со тоа, и делот од нето каматниот приход којшто се троши за покривање на исправката на вредноста на финансиските средства од 55,2% (на 31.3.2013 година), се сведе на 25,5% (на 31.3.2014 година).

Од друга страна, во првиот квартал на 2014 година, исправката на вредноста на нефинансиските средства (преземенитот имот) и натаму расте, и тоа значително забрзано. Во однос на март 2013 година, таа е четирикратно зголемена и достигна износ од 660 милиони денари, со што речиси се изедначи со износот на нето-исправката на вредноста на финансиските средства.

За разлика од минатогодишните негативни вредности, стапките на поврат на активата и капиталот изнесуваат 0,4% и 4%, соодветно.

⁶⁶ За споредба, на 31.3.2013 година, нето-исправката на вредноста на финансиските средства (кредити и други слични побарувања) на годишна основа се намали за само 3,0%.

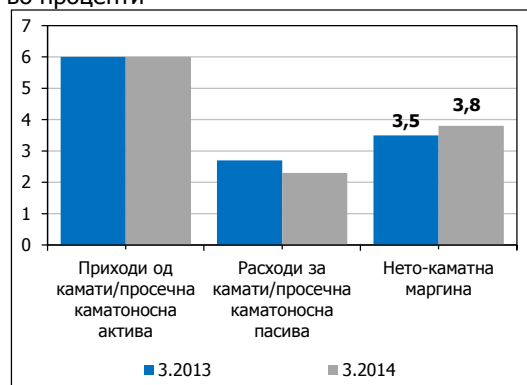

Табела бр. 6
Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем
во проценти

	3.2013 година	3.2014 година
Стапка на поврат на просечната актива (ROAA)	-0,05	0,4
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	-0,4	4,0
Оперативни трошоци / вкупни редовни приходи (Cost-to-income)	60,9	58,7
Некаматни расходи / вкупни редовни приходи	66,4	64,4
Трошоци за плати / вкупни редовни приходи	23,4	23,0
Трошоци за плати / оперативни трошоци	38,5	39,1
Исправка на вредноста за финансиските и нефинансиските средства / нето каматен приход	60,7	46,8
Нето каматен приход / просечна актива	3,2	3,3
Нето каматен приход / вкупни редовни приходи	66,0	68,7
Нето каматен приход / некаматни расходи	99,4	106,6
Некаматни приходи / вкупни редовни приходи	39,5	37,1
Добивка (загуба) од работењето / вкупни редовни приходи	-1,0	9,2

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Показателите пресметани за одделните групи банки се дадени во анексот бр. 35.

Графикон бр. 75
Нето каматна маргина
во проценти

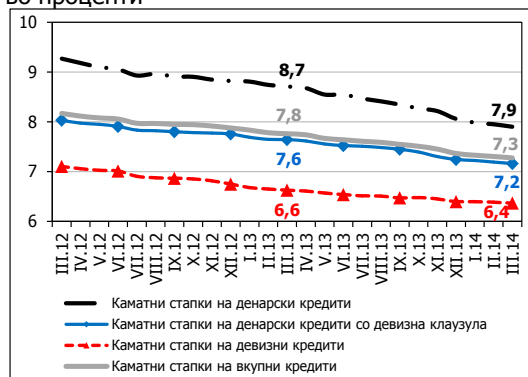
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Нето каматната маргина⁶⁷ се зголеми за 0,3 процентни поени, во однос на март 2013 година, при што седум, од вкупно шеснаесет банки, остварија повисока нето каматна маргина од нето каматната маргина на ниво на банкарскиот систем.

⁶⁷ Нето каматната маргина е пресметана како сооднос помеѓу нето каматниот приход и просечната каматоносна актива. Просечната каматоносна актива е пресметана како аритметичка средина од износите на каматоносната актива на крајот на анализираниот квартал и на крајот на претходната година.

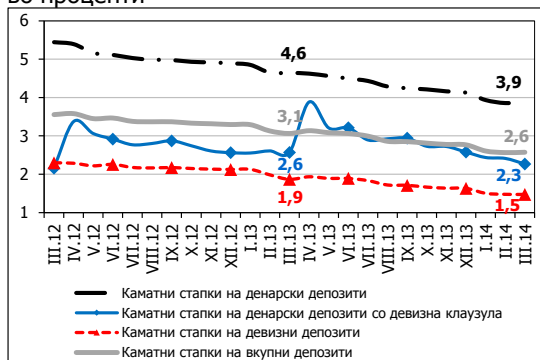

Графикон бр. 76
Активни каматни стапки
во проценти

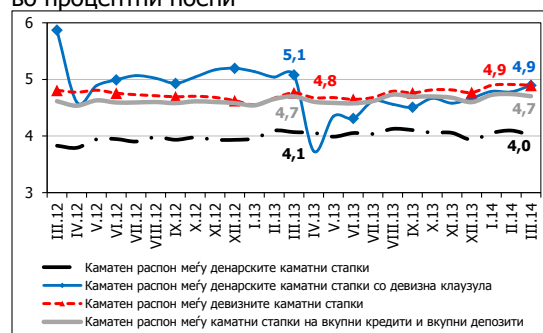
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 77
Пасивни каматни стапки
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 78
Каматен распон, по валута
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во пресметките не се опфатени кредитите врз основа на негативни салда и кредитни картички.

3.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Намалувањето на активните и пасивните каматни стапки продолжи и во првите три месеци на 2014 година, и покрај тоа што основната каматна стапка на Народната банка и едномесечниот Еурибор се непроменети⁶⁸.

Во споредба со март претходната година, најизразен надолен тренд има кај каматните стапки на денарските кредити (за 0,8 процентни поени), а најмало намалување бележат каматните стапки на девизните кредити (за 0,2 процентни поена). И на страната на изворите на финансирање, најизразен пад забележаа каматните стапки на депозитите во денари (за 0,7 процентни поени), по што следуваат каматните стапки на девизните депозити (за 0,4 процентни поени) и на денарските депозити со девизна клаузула (за 0,3 процентни поени).

При речиси рамномерни надолни придвижувања на активните и пасивните каматни стапки, каматните распони во сите валути се стабилни и без поголеми поместувања во однос на нивото од март 2013 година.

⁶⁸ Каматната стапка на благајничките записи во текот на првите три месеци на 2014 година е на истото ниво од последната промена во јули 2013 година (кога се сведе на 3,25%).

АНЕКСИ